

LALIGABA

LATVIJAS LITERATŪRAS GADA BALVA 2023

Nozīmīgākais gada notikums literatūras nozarē Latvijā, kas nodrošina literāro darbu profesionālu izvērtējumu un atzinības izteikšanu autoriem par izcilākajiem darbiem, kuri 2022. gadā publicēti Latvijas rakstniecībā.

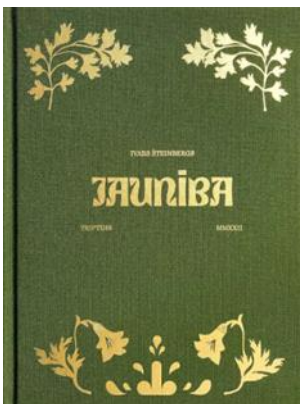
Informāciju apkopojā
Daina Kalmane
2023

LALIGABA

Latvijas Literatūras gada balva ir nozīmīgākais ikgadējais literārais process un notikums literatūras nozarē Latvijā, kas nodrošina literāro darbu profesionālu izvērtējumu un atzinības izteikšanu izcilākajiem darbiem, kuri gada laikā nākuši klajā Latvijas rakstniecībā. Par balvas norisi kopīgi rūpējas Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja un Latvijas Rakstnieku savienība. Literāros darbus ikgadēji izvērtē ar nozari saistīti profesionāļi – literāti, literatūrzinātnieki, literatūrkritiķi, u.c., ikgadēji martā vai aprīlī nominējot balvai labāko pērnā gada veikumu dzejā, prozā, literatūrā bērniem, tulkojumos un debijā. Ikgadēji tiek piešķirta arī speciālbalva par īpašu nozīmīgu veikumu literatūrā, kā arī mūža balva Latvijas rakstniecībā. Nominanti tiek izvēlēti savstarpējās ekspertu komisijas diskusijās un/vai atklātā balsojumā. Balvas ieguvēji katrā nominācijā tiek noskaidroti ekspertu komisijas aizklātā balsojumā un atklāti balvas pasniegšanas pasākumā.

Balva tiek pasniegta īpašā balvas ceremonijā, kas ikgadēji norisinās aprīļa otrajā pusē. Balvu ieguvēji katrā nominācijā saņem naudas balvas, kā arī balvas simbolisko veidolu – LALIGABAs lampu, kuras autors ir dizaina studija "MĀJO". Balvas veidols iemieso ideju par grāmatu kā gaismas simbolu, reizē kalpojot kā funkcionāls dizaina priekšmets balvas ieguvēju mājvietās. Balvas atpazīstamībai izveidots arī LALIGABA logo, kas atspoguļo LALIGABA cilvēku, kas paceļas augšup ar grāmatas-spārnu palīdzību.

Labākais dzejas autordarbs Ivars Šteinbergs «Jaunība»

Autors: **IVARS ŠTEINBERGS**

Darba nosaukums: **“JAUNĪBA”**

Izdevniecība: **NEPUTNS**

Redaktors: **ARTIS OSTUPS**

Ilustrators: **REINIS GAILĪTIS**

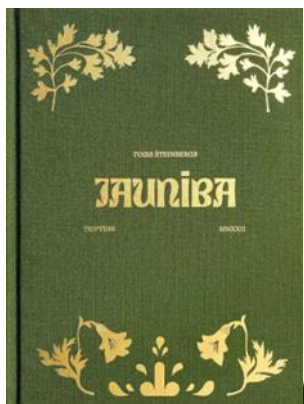
Dizains: **ESTERE BETIJA GRĀVERE**

ANOTĀCIJA: Dzejoļu krājums "Jaunība" ir veltījums autora paaudzei, kas uzaugusi 21. gs. sākumā. Katra no trim grāmatas nodaļām atbilst savai jaunības pieredzes šķautnei: pirmā ir par sniegtānos pēc pārspīlētām radošajām ambīcijām, otrā apspēlē draudzības un atvērtās pasaules tēmas, bet trešā veltīta intimitātes meklējumiem. Vienlaikus katra nodaļa atbilst savam rakstības veidam: pirmā - antīkās epikas stilizācija, otrā izmanto konceptuālās rakstības paņēmienus (citēšanu) un avangardisma literāro strāvojumu estētiku, bet trešā veidota kā dzejprozas cikls.

PAR AUTORU: Ivars Šteinbergs (1991) – dzejnieks, atdzejotājs. Latviešu presē publicē dzejoļus, atdzejojums un literatūrkritiskus rakstus kopš 2012. gada. Strādājis kultūras žurnālistikā, vadījis literatūras raidījumu "Bron-Hīts" radio "NABA". 2017. gadā saņēmis Fulbraita stipendiju un 2018. gadā Ņujorkas štata universitātē Binghamtonā (ASV) ieguvis maģistra grādu salīdzinošajā literatūrzinātnē. Studē doktorantūrā Latvijas Kultūras akadēmijā Kultūras teorijas programmā. 2020. gadā klajā nācis viņa debijas dzejas krājums "Strops" ("Neputns"), kas 2021. gadā nominēts Latvijas Literatūras gada balvai debijas kategorijā un ieguvis 2021. gada Dzejas dienu balvu un Ojāra Vācieša prēmiju.

ATTĒLĀ: IVARS ŠTEINBERGS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais dzejas autordarbs Ivars Šteinbergs «Jaunība»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Tulkotājs Dens Dimiņš

Lieliska forma un eksperimenti, raiti vārdi, tas ir jaunības neprāts un huligānisms Ivara Juŗa d. Šteinberga izpildījumā “nebeidzamā mēmuma rēcienā”. Jo svarīgākais jau tāpat paliek nepateikts vai ir pateikts jau citur. “Jaunība” orgasmisks izvirdums, šļāciens un kļiedziens tāds iraid.

Dzejniece un ilustratore Lote Vilma Vītiņa

Lasot Ivara Šteinberga grāmatu “Jaunība”, asinis dzīslās sāk ritēt straujāk un alkaināk. Dzejas kopainā Ivara grāmata izceļas gan ar tajā atrodamajām dzejas formām – divtūkstošajos notikušas jauneklīgas dēkas asprātīgi un krāšņā valodā tiek pasniegtas poēmas žanrā – gan ar atklāti aplūkoto vīrieša seksualitāti grāmatas trešajā daļā, gan ar autora plašajām spējām dzejas laukā. Nav šaubu, ka Ivars Šteinbergs ir sava amata profesionālis, un viņam cepurē ir paslēpti visādi dzejnieku triki ar kuriem smīdināt, pārsteigt un sajūsmināt lasītāju. Ivara Šteinberga tekstiem piemīt gan intelekts, gan spēja emocionāli ietekmēt, bet vislielāko iespaidu konkrētais “Jaunības” krājums atstāj ar savu draivu, kas, savukārt, lieliski sasaucas ar jaunības tēmu. Ja citreiz pieaugušie mēdz noraudzīties bizenējošos bērnos un klusi nopūsties: “No kurienes viņiem šī degsme?”, tad līdzīgi, lasot “Jaunību”, prātoju, no kurienes Ivaram tāds dzinējspēks, lai radītu šo bliezīgo grāmatu.

Dzejnieks un rakstnieks Andris Akmentiņš

PAR. Paaudzes poētika jānoslogo ar lielākiem uzdevumiem! Tā rodas odiseja, kurā nejaušība rotaļājas ar aprēķinu, smeldze ir patiesa, brīvība reibinoša, bet neveiklības – konceptuāli piedodamas par godu Jaunībai. Tēlainība šajā grāmatā ne tikai plūst kā no pārpilnības raga, bet arī notur klātbūtnes efektu tādā pakāpē, ka man lasot pieauga partneru skaits.

PRET. Sākumu gandrīz nokauj pārlietu manierīgais priekšvārds.

Labākais dzejas autordarbs Ronalds Briedis «Nulles summa»

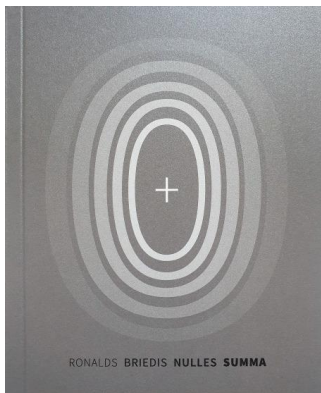
Autors: **RONALDS BRIEDIS**

Darba nosaukums: "NULLES SUMMA"

Izdevniecība: **NEPUTNS**

Redaktors: **MĀRIS SALĒJS, LIEPA RŪCE**

Dizains: **ZANE ERNŠTREITE**

ANOTĀCIJA: Ronalds Briedis dzejoļu krājumi "Asaru gāze" (2004), "Karaoke" (2008), "Zāles pret nemirstību" (2016) un jaunākais krājums "Nulles summa" veido poētisko tetraloģiju OROBORO. Autors stāsta: "Tās caurviju motīvs ir trešā tēvadēla ceļojums pie neiesmīdināmās princeses. Varoņa gājienam "pielīp" ceļā sastaptie dažādu laikmetu un kultūru pārstāvji: dievi un pārdabiskas būtnes, literārie tēli, vēsturiskie personāži un parasti ļaudis; kļūstot par cilvēces un katra individuālās pieredzes ironiskās pārvērtēšanas procesa daļu. Tetraloģijas pēdējā grāmatā triksteras sapulcinātais impamps, veicis misiju, izklīst un tā dalībnieki cenšas atrast sev vietu post-ironiskajā pasaulē, kam nav vairs vajadzīgi princesi sasmīdinājuši kultūrvaroņi."

PAR AUTORU: Ronalds Briedis (1980) – dzejnieks un dramaturgs. Organizē Jauno un iesācēju autoru semināru un vada kultūrizglītības programmu "Literārā Akadēmija". Kopš 2010. gada strādā par Latvijas Rakstnieku savienības lietvedi. Latviešu literatūrā pilntiesīgi ienācis 2004. gadā ar dzejoļu krājumu "Asaru gāze", par ko saņēmis Dzejas dienu balvu (2004) un Latvijas Literatūras gada balvu par spilgtāko debiju. Iznākuši vēl trīs krājumi – "Karaoke" (2008), kas ieguvis Ojāra Vācieša prēmiju, "Zāles pret nemirstību" (2016), kas tika nominēts Latvijas Literatūras gada balvai un "Nulles summa" (2022).

ATTĒLĀ: RONALDS BRIEDIS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais dzejas autordarbs Andra Manfelde «Poēma ar mammu»

Autors: **ANDRA MANFELDE**

Darba nosaukums: **“POĒMA AR MAMMU”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktors: **DACE SPARĀNE-FREIMANE**

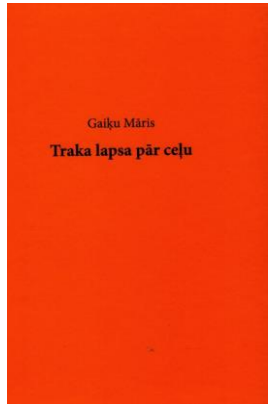
Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Autore par grāmatu saka: "Ja es izmakšķerētu zelta zivtiņu, tad viena no manām vēlēšanām būtu iekāpt laika mašīnā un nonākt Kalniešos, vecvecmāmiņas celtajās mājās pāris desmitu kilometru no Kuldīgas. Jo manā pasaulē vārda "paradīze" vai "svētlaime" ekvivalents ir "mana bērnība laukos" - precīzi piecu kilometru rādiusā ap Rudzīšu dižakmeni un ne kilometru tālāk, jo bērnībai pilsētā bija jau cita, daudz minorīgāka toņkārtā. Tomēr rakstīju ne tikai no bērnības, bet arī no šodienas teju piecdesmitgadnieces skata punkta. Mēģināju iekāpt vecvecmāmiņas Augustes, tantes Lidijas un pastariša Jēkopa kurpēs. Caur dzejas formu centos radīt tādu kā piegriezni vai kodu, kuru pielāgojot ceļu uz savu "paradīzi", cerams, atpazīs ne tikai septiņdesmitajos dzimušie".

PAR AUTORI: Andra Manfelde (1973) – dzejniece, rakstniece, grāmatu ilustratore. Pirmās publikācijas periodikā 2002. gadā. Raksta dzeju, prozu un grāmatas bērniem. Daudzu literāro apbalvojumu īpašniece, tostarp ieguvusi Latvijas Literatūras gada balvu 2004. gadā par dzejas kopu žurnālā "Luna" un 2018. gadā par grāmatu bērniem "Kurš no mums lidos?"

ATTĒLĀ: *ANDRA MANFELDE. LALIGABA PUBLICITĀTES FOTO*

Labākais dzejas autordarbs Gaiķu Māris «Traka lapsa pār ceļu»

Autors: **GAIĶU MĀRIS**

Darba nosaukums: **“TRAKA LAPSA PĀR CEĻU”**

Redaktors: **MĀRIS SALĒJS**

Izdevniecība: **VALTERS DAKŠA**

Dizains: **ANETE UTINĀNE**

ANOTĀCIJA: Trešais Gaiķu Māris dzejas krājums, kas publicēts 11 gadus pēc iepriekšējā, integrējot autora pieredzi ceļojot, esot dabā, satiekot cilvēkus.

PAR AUTORU: Gaiķu Māris (īstajā vārdā Māris Rozentāls, 1973) mācījies Sv. Gregora skolā ikonogrāfiju un baznīcas mākslas vēsturi. Studējis teoloģiju Latvijas Universitātē. 2006. gadā saņēmis Latvijas literatūras gada balvu par debijas dzejas krājumu "Mugursoma", 2011. gadā izdots krājums "Gribu ēst", savukārt 2022. – "Traka lapsa pār ceļu".

ATTĒLĀ: GAIĶU MĀRIS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais dzejas autordarbs Artis Ostups «Variācijas par mēness tēmu»

Autors: **ARTIS OSTUPS**

Darba nosaukums: **“VARIĀCIJAS PAR MĒNESS TĒMU”**

Izdevniecība: **NEPUTNS**

Redaktors: **KĀRLIS VĒRDIŅŠ**

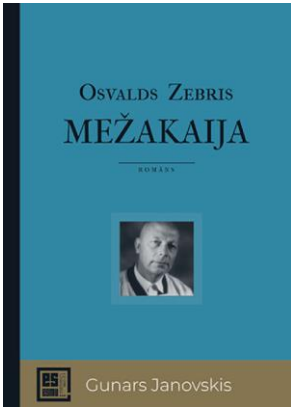
Dizains: **ARMANDS ZELČS**

ANOTĀCIJA: Ceturtais Arta Ostupa dzejoļu krājums. Autors par to saka: "Rakstīdams krājumu "Variācijas par mēness tēmu", es meklēju līdzsvaru starp patiesumu un tēlainību. Pirms dažiem gadiem tas vēl būtu pašsaprotami, bet šodienas latviešu dzejas ainavā, kurā arvien biežāk tēlainība pretnostatīta patiesumam, šādi rakstīt šķiet avantūra. Vienlaikus šis krājums ir manu iepriekšējo poētisko meklējumu sintēze: te ir gan dzejproza, gan vārsmas, gan melanholija, gan sirsnība, gan ikdienišķi vērojumi, gan intertekstuāli eksperimenti. Un tas viss caur plastisko "mēness" tēlu, kas manu dzeju savieno ar plašāku liriskās dzejas tradīciju, to reizē turpinot un izsmēlot."

PAR AUTORU: Dzejnieks un literatūrkritiķis Artis Ostups (1988) patlaban strādā par pētnieku LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtā, kā arī vada laikmetīgās literatūras un filozofijas žurnālu "Punctum". Artis Ostups debitē dzejā ar krājumu "Biedrs Sniegs" (2010), kam drīz seko krājumi "Fotogrāfija un šķēres" (2013) un "Žesti" (2016). 2022. gadā iznācis viņa jaunākais dzejoļu krājums "Variācijas par mēness tēmu". Viņa darbi tulkoti vairākās Eiropas valodās. ASV iznācis dzejoļu krājuma "Žesti" tulkojums (2018). Paralēli dzejas rakstīšanai regulāri publicē recenzijas par jaunākajām grāmatām, raksta filozofiskas esejas par dažādiem ar literatūru un mākslu saistītiem jautājumiem un iesaistās literatūrai veltītu pasākumu rīkošanā.

ATTĒLĀ: *ARTIS OSTUPS. FOTO: DIDZIS GRODZS*

Labākais prozas autordarbs Osvalds Zebris «Mežakaija»

Autors: **OSVALDS ZEBRIS**

Darba nosaukums: **“MEŽAKAIJA”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktors: **GUNDEGA BLUMBERGA**

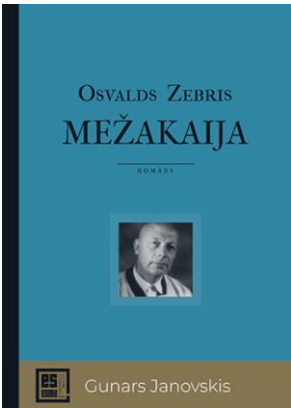
Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Romāns "Mežakaija" vēsta par latviešu prozaiķi, dzejnieku un mākslinieku Gunaru Janovski (1916–2000). Autors ievie mūs ietilpīgu simbolu un tipāžu pasaulē, kur literatūra ir pati dzīve un otrādi. Vēstījums skan rakstnieka Gunara Janovska balsī, un vienīgais, kas tajā jūtams no Osvalda Zebra, ir plašāka perspektīva, sava veida nojausmas par to, kas būs tālāk.

PAR AUTORU: Rakstnieks un žurnālists Osvalds Zebris (1975) literatūrā debitē 2010. gadā ar stāstu krājumu "Brīvības tīklos", kas tiek apbalvots ar Latvijas Literatūras gada balvu nominācijā "Spilgtākā debija". Publicējis romānus "Koka nama ļaudis" (2013), "Gaiļu kalna ēnā" (2014), kas 2017. gadā godalgots ar Eiropas Savienības Literatūras balvu. 2019. gadā iznācis romāns "Māra", 2021. gadā – stāstu krājums "Šaubas", bet 2022. gadā – romāns "Mežakaija".

ATTĒLĀ: OSVALDS ZEBRIS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais prozas autordarbs Osvalds Zebris «Mežakaija»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Dzejniece un tulkotāja Ingmāra Balode

Autors uzņēmies sarežģītu uzdevumu – vēstīt par vai, precīzāk, caur vienu no latviešu prozas virtuoziem: Gunaru Janovski. “Mežakaija” nelido pie Janovska kā pie trimdas autora, bet gan ieskrāpē mūs, lasītājus, viņam blakus tepat šķūņa dēļi kādā Āgenskalna pagalmā. Pēcāk Zebris mūs izskrubina no tā, lai ļautu pašiem pieredzēt “labo laiku” sabrukšanu un vērot, jau varoņa acīm, kā draugiem mainās sejas vai maskas uz tām – līdz pat brīdim, kad arī tās pazūd. Visu pasaulu pazušana šajā grāmatā aprakstīta meistarīgi, pustoņos tvertais un spilgtās gaismēnās izliktais mūs ievaino un atgādina, ka vārdi spēj iemiesot attālināšanos. Osvalda Zebra prozā Eiropas drupas vai jaunas dzīves sākums nebiedē tik ļoti kā uz galda putekļu strēlē aizmirsts nazītis. Kinematogrāfiski lēnu kadru izvēle mijas ar strauju tempu, gandrīz neizturamu ātrumu, kādā roka švīkā papīru, rakstīdama vēstuli no kāda, ar kuru mēs nekad neparunāsim, bet kam cienīgu balsi izveidojis viņš – pavisam cilvēcisks un dabisks intelekts, savērpdamies ar mokoši izsmalcinātu maņu fiksējumu ik lappusē.

Dzejnieks un rakstnieks Andris Akmentiņš

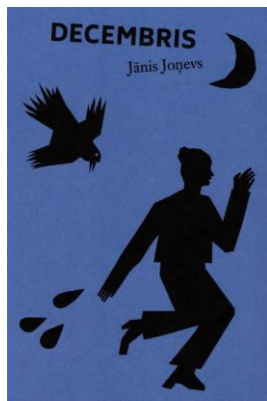
PAR. Pārsteidzoša klātbūtnes sajūta ainu detalizācijā un dialogos ļauj ienirt valodas brīnumā, kā arī izjust profesionālu skaudību, kā šis plūdums tiek panākts, un baudīt pieskaršanos tekstam kā mākslai.

PRET. Labajai pēcgaršai gaistot, lasītājam jāpiedomā, vai viņš ko svarīgu uzzinājis par Janovski, jo emocionālā stīga un iejušanās varonī atstājusi ēnā klasisko sižetu. Kinoļaudis paliks pilsētā pie upes.

Kultūras žurnāliste Anda Buševica

Romāns “Mežakaija” vispilnīgāk attaisno sērijas “Es esmu” ideju. Vai mūsdienu rakstnieks var satikties ar pirms gadsimta dzīvojušo amata brāli cilvēciskās sapratnes un valodas līmenī? Katrs no sērijas autoriem oriģinālā veidā meklē saskares punktus, Zebris tos atrod valodā, stilizējot Janovska romānu un vēstuļu valodu. Romāna pirmās daļas darbība norisinās Pārdaugavā, Kalnciema ielas apkārtnē, un te iztēli rosinošs ir fakts, ka Zebris dzīvo mājā, kurā kādreiz dzīvojis viņa izvēlētais autors, un kurā norisinās Janovska romāna “Ines” notikumi. Īpaša nozīme piešķirta teksta/laika nepārtrauktībai: viena notikuma pēdējais vārds pārplūst nākamās sadaļas pavisam cita notikuma apraksta pirmajā teikumā. Kara neļēdzības ainas romānā šobrīd lasās kā īpaši.

Labākais prozas autordarbs Jānis Joņevs «Decembris»

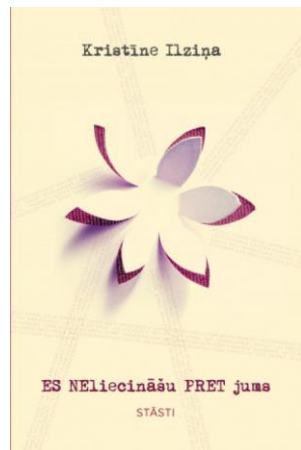
Autors: **JĀNIS JOŅEVS**
Darba nosaukums: **“DECEMBRIS”**
Izdevniecība: **ASCENDUM**
Redaktors: **ILMĀRS ZVIRGZDS**
Dizains: **ESTERE BETIJA GRĀVERE**

ANOTĀCIJA: Grāmatas pamatā ir patiesi notikumi. Detektīvromāns, kura pamatā ir absurdu, mistisku slepkavību sērija Rīgā 1997. gada decembrī. Tas, par ko rakstīja asinskārā deviņdesmito prese, ko stāsta nogurušie deviņdesmito izmeklētāji, ko jūta cilvēki un kas palicis mūsu pielāgoties spējīgajā atmiņā. Neticamu sižetu virkne, ko autors centies apkopot un saprast. Kurš bija slepkava? Kas notika un kā tas bija iespējams? Notikumi bija pārāk briesmīgi, un patiesība pārāk nenotverama.

PAR AUTORU: Jānis Joņevs (1980) – rakstnieks, dramaturgs. Romāna "Jelgava 94" (2013), stāstu krājuma "Tīģeris" (2020) un dokumentāla detektīvromāna "Decembris" (2022) autors. Debijas romāns "Jelgava 94", kas vēsta par 20. gadsimta 90. gadu Jelgavu un jauniešu aizraušanos ar alternatīvo kultūru un smagā metāla mūziku, saņēmis vairākas godalgas, kā arī tulkots vairāk nekā desmit valodās. 2019. gadā pēc grāmatas motīviem uzņemta režisora Jāņa Ābeles filma.

ATTĒLĀ: JĀNIS JOŅEVS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais prozas autordarbs Kristīne Ilziņa «Es neliecināšu pret jums»

Autors: **KRISTĪNE ILZIŅA**

Darba nosaukums: **“ES NELIECINĀŠU PRET JUMS”**

Izdevniecība: **ZVAIGZNE ABC**

Redaktors: **BĀRBALA SIMSONE**

Dizains: **NATĀLIJA KUGAJEVSKA (VĀKS) UN GUNTA PLOTKA (IEKŠLAPAS)**

ANOTĀCIJA: Stāstu krājums "Es neliecināšu pret jums" ir kā mozaīkbilde. Tajā savākti un apkopoti stāsti par cilvēkiem, kas piedalās lielos notikumos, paši būdami mazi. Par tiem, kuriem parasti neviens neprasa: ko jūs par to domājat? Tiem, kas vienkārši dzīvo. Pirms Atmodas, tās laikā un arī pašlaik.

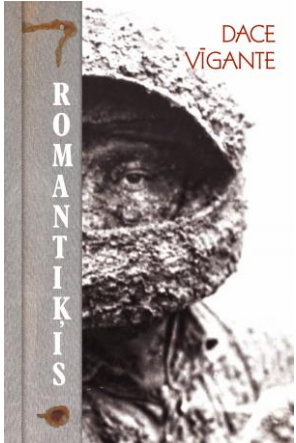
PAR AUTORI: Dzejniece un publiciste Kristīne Ilziņa (1969) ir dzejoļu grāmatas "Jukusi saulespuķe" (1996, Klāva Elsberga prēmija 1997) un vairāku bērnu grāmatu – "Uz ielas", "Mani zobiņi" (abas 2007), "Par ķepām, astēm un zvēriem neparastiem jeb Nebakadnukaļa stāsti" (2010) – autore. 2022. gadā izdevusi stāstu krājumu "Es neliecināšu pret jums".

Kopš 2012. gada strādā apgādā "Zvaigzne ABC" par projektu vadītāju. Publicē recenzijas par jaunākajiem latviešu literatūras darbiem.

ATTĒLĀ: KRISTĪNE ILZIŅA. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais prozas autordarbs Dace Vīgante «Romantiķis»

Autors: **DACE VĪGANTE**

Darba nosaukums: **“ROMANTIĶIS”**

Izdevniecība: **ZVAIGZNE ABC**

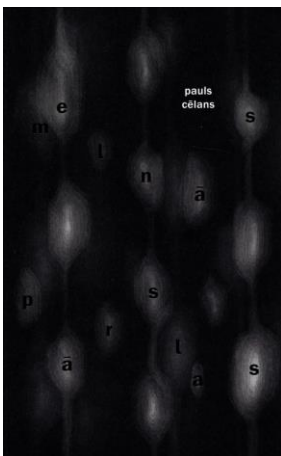
Redaktors: **ANDA OGRIŅA**

Dizains: **VITA LĒNERTE**

ANOTĀCIJA: Ātrums, spēks, kaislība, vīrieša prāts un jūtīgums – Dace Vīgante krāšņā, bagātā valodā un neparastā rakursā atklājusi motorsporta fanātiķi Haraldu Vindinieku, kā arī viņa dzimtas stāstu, kas nesaraujami saistīts ar 20. gs. notikumiem – no viņa vecvecāku dzīves pirmajā Latvijas valstī, cauri Otrajam pasaules karam un padomju laikam līdz jaunās tūkstošgades sākumam.

PAR AUTORI: Dace Vīgante (1970) rakstniece. Literatūrā debitējusi 2015. gadā. Stāstu krājumu "Ledus apelsīns" (2016), "Tad redzēs" (2018) un "Bumbulītis" (2020), kā arī romāna "Romantiķis" (2022) autore. Pirmais stāstu krājums nominēts Latvijas Literatūras gada balvai debijas kategorijā.

ATTĒLĀ: DACE VĪGANTE. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais atdzejojums latviešu valodā Pauls Cēlans «Melnās pārslas»

Autors: **PAULS CĒLANS**

Atdzejojātāja: **JANA VĒRDIŅA**

Darba nosaukums: **“MELNĀS PĀRSLAS”**

Izdevniecība: **NEPUTNS**

Redaktors: **EDVĪNS RAUPS, DENS DIMIŅŠ**

Ilustrators: **VALTS ERNŠTREITS**

Dizains: **ZANE ERNŠTREITE**

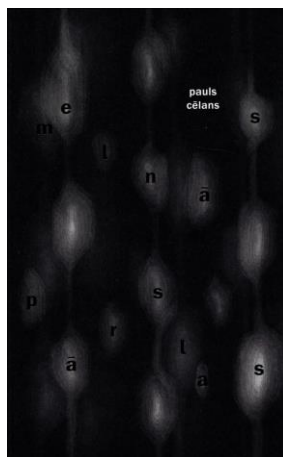
ANOTĀCIJA: "Cēlana dzejas pavediens nedodas viegli rokā. Jāiedziļinās zīmēs un reminiscencēs, līdz izzūd zināmas robežas, skaņa un jēga slāņojas kā vārds un klusums īstā pašvalodā", saka Jana Vērdiņa. Cēlana dzejas mīklas nodarbinājušas pulkiem tulkotāju un literatūrzinātnieku. Šī atdzejas izlase pabeigta laikā, kad Ukrainu jau pusgadu posta Krievijas okupantu karaspēks. Grāmatas kodolu veido dzejoļi no krājumiem "Nevienamroze" un "Pavediensaules".

PAR AUTORU: Pauls Cēlans (Paul Celan, 1920–1970) bija Bukovinā (Rumānijas teritorijā) dzimis ebreju izcelsmes vācu valodā rakstošs dzejnieks. 1938. gadā Cēlans devās uz Parīzi studēt medicīnu, bet pirms Otrā pasaules kara sākuma atgriezās Rumānijā. Kara laikā Cēlans 18 mēnešus strādāja piespiedu darba nometnē. Pēc bēgšanas no darba nometnes Cēlans dzīvoja Bukarestē un Vīnē, bet pēc tam apmetās uz dzīvi Parīzē. Cēlans zināja vismaz sešas valodas, brīvi pārvaldīja krievu, franču un rumāņu. Parīzē viņš pasniedza vācu valodu un literatūru, kā arī ievērojamu daļu ienākumu pelnīja kā tulkotājs. Lai gan dzīvoja Francijā un viņu ietekmēja franču sirreālisti, viņš pats rakstīja dzeju vācu valodā, kas iespaidoja arī Vācijas dzejas ainu. 1958. gadā saņēma Brēmenes balvu vācu literatūrā un 1960. gadā Georga Buknera balvu. Cieta no depresijas un 1970. gadā izdarīja pašnāvību.

PAR ATDZEJOTĀJU: Jana Vērdiņa (1976) – tulkotāja. No vācu valodas atdzejojusi dadaistu dzejas izlasi "Annai Blūmai" (1997, Klāva Elsberga prēmija). Sastādījusi dzejoļu krājumus "Pedvāles burtnīca" (1–4, 1999–2002). Pētījusi dadaistu daiļradi, rakstījusi par Jāni Steiku un modernismu. 2022. gadā izdots Paula Cēlana dzejas tulkojums krājumā "melnās pārslas".

ATTĒLĀ: JANA VĒRDIŅA. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais atdzejojums latviešu valodā Pauls Cēlans «Melnās pārslas»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Dzejniece un tulkotāja Ingmāra Balode

Šī grāmata ir viens no lielajiem notikumiem Latvijas atdzejā 2022. gadā. Jana Vērdiņa ar savas valodas līdzekļiem uzbūvē mums Cēlana pasaules daļu, bez kuras atskats uz 20. gadsimta dzeju un gadsimta izpausmēm dzejā būtu nepilnīgs. “Melnās pārslas” ļauj ne tikai gūt priekšstatu par Cēlana veikumu (atdzejas izlasei par pamatu ņemti krājumi “Nevienamroze” un “Pavediensaules”), bet arī piedzīvot patiesu katarsi un augt, domājot gan par dvēseles ceļu caur zemes ellei un zemes debesīm, gan par valodas un poēzijas vēstījuma robežām. Līdz šim neskartos aspektos turpinot Māra Čaklā un Māras Misiņas sastādītajā krājumā “Magone un atmiņa” aizsākto Cēlana pārradīšanu latviski, Jana Vērdiņa savos noslīpētajos atdzejojumos ir atvedusi mums šo traģisko, pārdabiski tīro un patlaban tik vajadzīgo balsi uz palikšanu. Veidojot dialogu ar, iespējams, labāko recenziju par 2022. gada atdzejas krājumiem, gribu Ivaram Šteinbergam oponent, ka diez vai starp Latvijā izdotajiem maz ir kas tāds kā “parasts atdzejas krājums” – ar vai bez atdzejotāja/atdzejotājas vārda uz vāka. Toties pilnīgi piekritu recenzenta domai, ka Janas Vērdiņas vārds varētu uz šīs grāmatas vāka būt – jo šādu atdzejas darbu ar valodu nevar paveikt, paliekot tikai un vienīgi ēnā (kā nereti saka tulkotāji) vai iekļaujoties “tulkojams vs netulkojams” melnbaltumā. Atdzeja ir iespējama, ja Cēlans darīja visu, lai viņa dzeja būtu iespējama. Prieks, ka nu mums tas ir pavisam skaidrs.

Rakstniece un publiciste Ilze Jansone

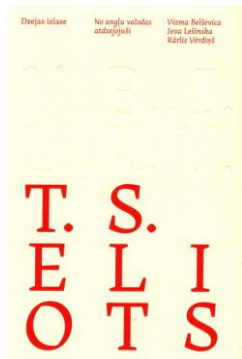
Paula Cēlana dzeja ir vesela pasaule, pilnīgi cita, no mūsu vertikāli horizontālās, melnbalto patiesību pārņemtās, distancēta domāšana. Var, protams, mēģināt lasīt Cēlanu, šķetinot blīvās intelektuālās atsauces, kurās ne vārds nav nejaušs. Taču taisnība arī tiem, kas teiks, ka viņa māksla ir ārkārtīgi trausla, ar tieksmi pieskarties mūžīgajam, līdz ar to uztverama tikai ar uzmanīgu un nerimtīgu lasīšanu. Bet arī tad uztvertais ne visai ilgi pakavējas racionālajos apziņas priekšskambaros un nonāk kaut kur “aiz”, tajā telpā, kur dzīves gaitā uzkrājas par cilvēku būtiskākais. Katrs Cēlana dzejolis ir veselums, atvars, kas tiecas dziļumā un vārdos pamanās ietērt pašu esamību. “Melno pārslu” kvalitatīvs, patiesi izdzīvots atdzejojums noteikti ir viens no visbūtiskākajiem notikumiem pagājušā gada spilgtajā atdzejas birumā.

Literatūrzinātnieks Ojārs Lāms

Mazā Cēlana grāmatiņa ar Māra Čaklā un Māras Misiņas latviskojumiem bibliotēkās krīt no vākiem, tāpēc Janas Vērdiņas veikums ir nepieciešams un būtisks. Uz valodas iespēju robežas vibrējošā dzeja guvusi gan oriģināla cienīgu atveidojumu, gan vērā ņemamu turpinājumu latviešu atdzejas tradīcijā.

Labākais atdzejojums latviešu valodā Tomass Stērnss Eliots «Dzejas izlase»

Autors: **TOMASS STĒRNSS ELIOTS**
Atdzejojotāji: **IEVA LEŠINSKA, KĀRLIS VĒRDIŅŠ**
Darba nosaukums: **“DZEJAS IZLASE”**
Izdevniecība: **NEPUTNS**
Redaktors: **RAIMONDS ĶIRĶIS**
Dizains: **ARMANDS ZELČS**

ANOTĀCIJA: T. S. Eliota dzejas izlases sastādītāji ir dzejnieks Kārlis Vērdiņš un tulkotāja Ieva Lešinska. Lielāko daļu atdzejojumu veikuši paši sastādītāji, taču izlasē iekļauti arī divi Vizmas Belševicas atdzejojumi. Krājumu papildina Ievas Lešinskas ievads “Eliots ceļā uz Absolūtu”, kā arī Kārļa Vērdiņa komentāri un bibliogrāfija.

PAR AUTORU: Tomass Stērnss Eliots (Thomas Stearns Eliot, 1888—1965) ir viens no ieverojamākajiem 20. gadsimta dzejniekiem, 1948. gada Nobela prēmijas laureāts, līdz ar Ezru Paundu un Džeimsu Džoisu angļu-amerikāņu modernisma pamatlicējs, esejists, redaktors un dramaturgs. Viņa darbi ietekmējuši un turpina ietekmēt gan literatūru, gan tēlotājmākslu, gan kino un populāro kultūru. Jau pirmajos publicētajos Eliota dzejoļos lasītāji manīja jaunu, spēcīgu un neparastu balsi, kura tomēr, atšķirībā no daudziem citiem modernistiem, tiecās nevis radikāli nošķirties no iepriekšējo paaudžu radītā, bet gan turpināt tradīciju ar svaigiem līdzekļiem — vienā dzejoļī sapludinot dažādus valodas slāņus, stilus un laikmetus, bet taja pašā laikā izmantojot arī angļu dzejas tradicionālos elementus. Eliota slavenākais darbs ir 1922. gadā publicētā poēma “Nīkā zeme” (The Waste Land), kuras simtgadei par godu pat radīta īpaša aplikācija.

PAR ATDZEJOTĀJIEM: Ieva Lešinska (1958) – tulkotāja. Latviski atdzejojusi Šeimusu Hīniju (Seamus Heaney), Robertu Frostu (Robert Frost), D. H. Lorensu (D. H. Lawrence), Ezra Paundu (Ezra Pound) un Tomasu Stērnss Eliotu (T. S. Eliot). Vairāki viņas latviešu autoru darbu tulkojumi publicēti periodikā un antoloģijās gan ASV, gan Lielbritānijā. Lielbritānijas izdevniecība Arc Publications 2011. gadā izdevusi Latvijas dzejnieku antoloģiju Six Latvian poets un 2014. gadā Kārļa Vērdiņa dzejoļu krājumu Come to me Ievas Lešinskas atdzejojumā. 2017. gadā Lielbritānijas apgāds Vagabond Voices laida klajā Ievas Lešinskas tulkoto Paula Bankovska romānu "18". Sastādījusi tēva Imanta Lešinska grāmatu "Starp divām pasaulēm: "Kalpības gadi" un citi raksti" (2017). Saņēmusi Kultūras Ministrijas Atzinības rakstu 2018. gadā. 2022. gadā nominēta Latvijas Literatūras gada balvai par Oušena Vonga romāna "Uz zemes īsu brīdi brīnišķi" (On Earth We're Briefly Gorgeous) tulkojumu.

Kārlis Vērdiņš (1979) – dzejnieks, literatūrzinātnieks. Dzejas krājumu "Ledlauži" (2001), "Biezpiens ar krējumu" (2004), "Es" (2008), "Mēs" (kopotā dzeja, 2012), "Pieaugušie" (2015) autors. Sarakstījis arī trīs dzejas krājumus bērniem. Autors monogrāfijai "Bastarda forma: Latviešu dzejprozas vēsture" (2011), kas balstīta promocijas darbā "Latviešu dzejproza 20. gadsimtā", par ko saņēmis filoloģijas doktora grādu. Vairāku nozīmīgu literāru apbalvojumu laureāts, tostarp – trīskārtējs Latvijas Literatūras gada balvas saņēmējs. Bijis literatūras žurnāla "Latvju Teksti" redaktors, sastādījis un rediģējis vairākus dzejas krājumus un pētījumus. Patlaban – pētnieks LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtā. Dzeja tulkota vairākās pasaules valodās. Sadarbojies ar dažādiem latviešu komponistiem un mūziķiem, rakstot libretus un dziesmu tekstus. Atdzejojis modernisma autoru dzeju, tulkojis arī Latvijas krievu autoru darbus.

ATTĒLOS: IEVA LEŠINSKA, KĀRLIS VĒRDIŅŠ. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais atdzejojums latviešu valodā Julians Tuvims «Pans Trallalnieks»

JULIANS TUVIMS
**PANS
TRALLALNIEKS**
NO POĻU VALODAS ATDZEJIS MĀRIS SALĒJS
ILUSTRĒJIS ERNESTS KĻAVIŅŠ

Autors: **JULIANS TUVIMS**

Atdzejotājs: **MĀRIS SALĒJS**

Darba nosaukums: **“PANS TRALLALNIEKS”**

Izdevniecība: **LIELS UN MAZS**

Redaktors: **INESE ZANDERE**

Ilustrators: **ERNESTS KĻAVIŅŠ**

ANOTĀCIJA: Poļu dzeja bērniem pasaulē vislielāko slavu guvusi tieši ar Juliana Tuvima meistarīgajiem dzejoļiem, kuros smieklīgas situācijas un notikumi risinās raiti kā multenē. Viņš spēj rakstīt viegli, dziedāt un dejot ar valodu. Mēdz sacīt, ka Tuvims poļu dzejā ievadis pilsētu līdz ar tās iemītniekiem, viņu ikdienu, profesijām un paradumiem, ielās un mājās dzirdamo sarunvalodu un jokiem. Atraktīvā, jautrā Tuvima dzeja paver plašas iespējas radošai rotaļai ar valodu, sižetu vizualizācijai, dzejoļu iestudēšanai, attīsta bērnu valodas izjūtu.

PAR AUTORU: Julians Tuvims (Julian Tuwim, 1894–1953) bija poļu dzejnieks. Izglītību ieguva Lodzā un Varšavā; Varšavas Universitātē studēja jurisprudenci un filozofiju. Pēc Polijas neatkarības atgūšanas 1918. gadā Julians Tuvims kopā ar domubiedriem izveidoja eksperimentālo dzejnieku grupu "Skamander". Viņš bija nozīmīga personība poļu literatūrā, lielu ieguldījumu sniedzis arī bērnu literatūrā. 1935. gadā saņēma prestižo Polijas Literatūras akadēmijas Zelta lauru.

PAR ATDZEJOTĀJU: Māris Salējs (īstajā vārdā Marians Rižijs, 1971) – dzejnieks, atdzejotājs, literatūrzinātnieks. Piecu dzejoļu krājumu "Māmiņ, es redzēju dziesmu" (1999), "Mana politika" (2001, Annas Dagdas godalga), "Nedaudz vairāk" (2013), "Kā pirms pērkonā" (2016, Ojāra Vācieša prēmija), "Tuvošanās" (2018) autors. Sarakstījis monogrāfiju "Uldis Bērziņš. Dzīve un laiktelpas poētika" (2011, Literatūras gada balva, speciālbilvu kategorija). Saņēmis Polijas Kultūras ministrijas ordeni "Par nopelniem Polijas kultūras labā" (2009). Atdzejo un tulko no ukraiņu, poļu u. c. slāvu valodām. Starp nozīmīgākajiem tulkojumiem – poļu dzejnieka, Nobela prēmijas laureāta Česlava Miloša eseju grāmata "Dzimtā Eiropa" (2011). No ukraiņu valodas atdzejojis Ivana Franko, Igora Rimaruka, Jurijs Sadlovska, Romāna Sadlovska, Nazara Gončara, Ivana Lučuka, Ostapa Slivinska u. c. autoru dzeju.

ATTĒLĀ: MĀRIS SALĒJS. **FOTO:** DIDZIS GRODZS

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Donalds Kajoks «Ezers un citas to pavadošās personas»

Autors: **DONALDS KAJOKS**

Tulkotāja: **DACE MEIERE**

Darba nosaukums: **“EZERS UN CITAS TO PAVADOŠĀS PERSONAS”**

Izdevniecība: **LATVIEŠU RAKSTNIEKU SAVIENĪBA**

Redaktors: **JĀNIS ELSBERGS**

Dizains: **ALEKSEJS MURAŠKO**

ANOTĀCIJA: Donalds Kajoka 2012. gada romāna tulkojums (Ežeras ir kiti jū lydintys asmenys). Viens no grāmatas tēliem ir mākslinieks, reiz dzīvs un tagad beigts žūpa, kas pārvērties melnā laivnieka tēlā, biedē savus laika un nelaika biedrus, kā arī lasītāju. Aizraujošā spēlēšanās ar reliģiju un mitoloģiju motīviem liek aizdomāties, ka tās pašas par sevi arī ir spēle, un doma, ka šī grāmata ir atsauce uz kaut ko senāku, ir maldīga – īstenībā varbūt viss senais ir atsauce uz šo grāmatu. Kaislības, vecums un jaunība, iekāre un skaudība, naidis un pieķeršanās ir nemainīgi vienmēr un visur, un nav nekā jauna zem saules.

PAR AUTORU: Donalds Kajoks (Donaldas Kajokas, 1953) – lietuviešu dzejnieks, esejists, prozaiķis.

Pirmā dzejoļu krājuma "Zeme kā virsotne" (Zeme kaip viršūnėmis, 1980) dzejas valoda ir konkrēta un bieži ironizējoša. Vēlākie dzejoļu krājumi atsaucās uz dažādām Rietumu un Austrumu dzejas tradīcijām. Dzejoļi parasti ir īsi, meditatīvi, atspoguļo pasaules harmoniju, tiem raksturīgi austrumu pantmēri, piemēram, haiku. Paralēli dzejai raksta esejas, īsprozu un romānus.

Daiļradē nereti pievēršas pasaules vienotībai, mirkļa trauslajam skaistumam, cilvēka eksistences jēgai, balstās filozofijas kontekstā. Donalds Kajoka darbi ir apbalvoti ar daudzām Lietuvas literārajām balvām, tulcoti gandrīz divdesmit valodās, iekļauti skolu un augstskolu mācību programmās

PAR TULKOTĀJU: Dace Meiere (1973) – tulcotāja. Kopš 1996. gada publicē tulkojumus no itāļu, lietuviešu, spāņu un katalāņu valodas. Kopumā iztulkots gandrīz 100 grāmatu, to vidū Umberto Eko, Sandro Veronēzi, Alesandro Bariko, Nikolo Ammaniti, Havjera Mariasa, Roberto Bolanjo, Žaumes Kabrē, Kristinas Sabaļauskaite u. c. autoru darbi. Dace Meiere saņēmusi Itālijas Kultūras ministrijas Nacionālo prēmiju tulkošanā un vairākas Itālijas Ārlietu ministrijas prēmijas, balvu "Sudraba tintnīca", Latvijas Literatūras gada balvu, Jāņa Baltvilka balvu, kā arī Baltu balvu.

ATTĒLĀ: DACE MEIERE. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Donalds Kajoks «Ezers un citas to pavadošās personas»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Tulkotājs Dens Dimiņš

AM lieliski dizainētais dzīvā leišu klasiķa, dzejnieka un arī prozatora Kajoka (Kajokas) “Ezers un citas to pavadošās personas” ir bezgala dīvains eksperiments, kas priecē ar citātu saspēlēm un noris daudzslāņainā laikā un telpā, kur robežas nevaid skaidras. Spāru trīsināšanās atdod (bet “itīn kā”) ierastu ikdienas vienmuļību. Viegli skumja un jaudīgas gaŗlaicības ekstāzes piesātināta monotonija atgādina bērņības vasaras. Šventykla. Virmošana un halucinācijas. Šķitumi un nojausmas. Peldes.

Dzejnieks un rakstnieks Andris Akmentiņš

PAR. Spožs, pat gards tulkojums sirreālam darbam, kas nelīdzinās nekam citam un pieprasa radīt jaunus, azartiskus valodas elementus. Nepamet sajūta, ka lasošie patērētāji līdzīgu tekstu vietējam autoram nepiedotu. PRET. Kuģojot starp plebāniju un pirdmergām, iedomājos, ka neliela tulkotājas risinājumu vārdnīca beigās būtu noderejusi.

Rakstniece un publiciste Ilze Jansone

Kaut kas no Bulgakova, kaut kas no Šolema Aša, kaut kas no Markesa, un tomēr absolūti oriģināls un līdz pēdējam sīkumam pārdomāts romāns-pārsteigums. Kajoka romānā ietvertās tēmas atspoguļo Rietumu cilvēka fundamentu, nevaicoties nedz no kristietības, nedz Tuvo Austrumu motīviem un tēliem. Pat laiks Kajoka romāna lappusēs ir kaut kas stipri relatīvs un grozāms gan šā, gan tā. Vēstījums vijas un lokās kā čūska uz ceļa, nemitīgi pārsteidzot un mulsinot lasītāju, kamēr autors, šķiet, no sirds izpriečājas rotaļās ar reliģiskiem un mitoloģiskiem motīviem, pie viena šo to sagudrodams klāt. Iespaids uz lasītāju ir satricinošs – kamēr tas attopas, kādā pasaulē īsti nonācis, viņš jau ir romāna savaldzināts un pa lāgiem arī pats ir pārliecināts par dažādu mītisko būtņu esamību. Droši vien pārliecība būtu trauslāka, ja Dacei Meierei nebūtu izdevies visus šos liktenīgos raibumus tik spoži latviskot – un, ja kaut kas mitinās valodā, tad jau tiklab var dzīvot arī realitātē, vai ne?

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Lēlo Tungala «Biedrs bērns»

Autors: **LĒLO TUNGALA**

Tulkotājs: **GUNTARS GODIŅŠ**

Darba nosaukums: **“BIEDRS BĒRNS”**

Izdevniecība: **LATVIJAS RAKSTNIEKU SAVIENĪBA**

Redaktors: **SANDRA GODIŅA**

Dizains: **ALEKSEJS MURAŠKO**

ANOTĀCIJA: Lēlo Tungalas trioloģijas trešā daļa. Romāns, kura darbība notiek pēckara gados padomju Igaunijā, uzrakstīts no mazas meitenes skatpunkta un atklāj sarežģītās izjūtas un ikdienu, kad varas iestādes apcietina un aizved viņas māti. Mazā Lēlo cenšas būt labs bērns, jo tic, ka tad mamma pie viņas atgriezīsies. Pēc trioloģijas motīviem ir uzņemta režisores Monikas Sīmetas spēlfilma, kas bija iekļauta Igaunijas simtgades filmu programmā.

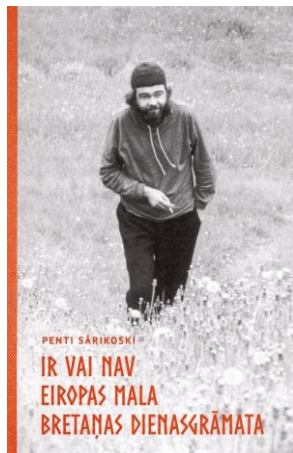
PAR AUTORI: Lēlo Tungala (Leelo Tungal, 1947) ir iemīļota igauņu dzejniece, bērnu grāmatu autore un tulkotāja. Viņa ir bērnu žurnāla Hea Laps dibinātāja un ilggadēja galvenā redaktore. Lēlo Tungala ir sarakstījusi vairāk nekā 90 prozas un dzejas grāmatu bērniem un jauniešiem. Viņa ir saņēmusi daudzus apbalvojumus un godalgas, tostarp iekļauta IBBY Goda sarakstā, saņēmusi arī Baltijas Asamblejas balvu literatūrā un Igaunijas Kultūras fonda balvas. Viņas darbi ir optimistiski, tiešā saskarsmē ar lasītāju, tajos ir plūstošs stāstījums un asprātība.

PAR TULKOTĀJU: Guntars Godiņš (1958) – dzejnieks, atdzejotājs un tulkotājs. Dzejā ienācis 70. gadu otrajā pusē, pieder pie tā sauktās Klāva Elsberga paaudzes (arī Māris Melgalvs, Pēters Brūveris, Egils Zirnis), kas skarbi un ironiski attiecās pret padomju dubultmorāli, veidojot jaunu skatījumu uz dzīves vērtību sistēmu atšķirībā no iepriekšējo paaudžu latviešu dzejniekiem. Piecu dzejoļu krājumu autors, kura dzejā sākotnēji lirisko, nedaudz vēlāk – ironisko, dusmīgo, epatējošo balsi, arī poētiskos eksperimentus grafiskajā dzejā nomaina poētisks vērojums, uzmanības koncentrēšana uz mirkli, sīkajām lietām un klusumu. Tulkojis un atdzejojis ap 40 darbu, reizē būdams kultūrpolitīķis, kas padziļina literāros sakarus starp latviešu, igauņu, somu un zviedru literatūru. Strādājis diplomātiskajā dienestā, veicot kultūras atašeja pienākumus Igaunijas Republikā.

ATTĒLĀ: GUNTARS GODIŅŠ. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Penti Sārikoski «Ir vai nav. Eiropas mala. Bretaņas dienasgrāmata»

Autors: **PENTI SĀRIKOSKI**

Tulkotājs: **MAIMA GRĪNBERGA**

Darba nosaukums: **“IR VAI NAV. EIROPAS MALA. BRETAŅAS DIENASGRĀMATA”**

Izdevniecība: **NEPUTNS**

Redaktors: **ARTURS HANSONS**

Māksliniece: **ANNA AIZSILNIECE**

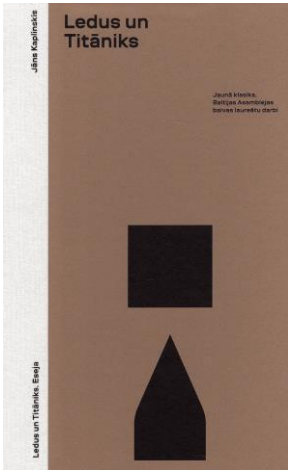
ANOTĀCIJA: Somu dzejnieka Penti Sārikoski dienasgrāmatas "Ir vai nav", "Eiropas mala" un "Bretaņas dienasgrāmata" izdotas vienā izdevumā. Dienasgrāmatas ar mazu pārtraukumu Pebtu Sārikoški rakstīja no jaunības līdz mūža galam. Kā var spriest pēc to ierakstiem, Penti Sārikoski bija pārliecināts, ka tās reiz tiks publicētas. Dienasgrāmatas un dzeju Penti Sārikoski būvēja no visa, kas viņu interesēja (politika, etimoloģija, ģenealoģija, valoda, vēsture, etnogrāfija, semiotika), no pārdomām par to, ko rakstīja vai tulkoja, no tā, kas notika apkārt, kur bija aizbraucis un ko tur piedzīvoja, ko lasīja, ko dzēra un ēda, ko runāja ar cilvēkiem, domāja, atcerējās.

PAR AUTORU: Penti Sārikoski (*Pentti Saarikoski*, 1937–1983) bija viens no nozīmīgākajiem 20. gadsimta somu rakstniekiem. Viņš bija arī ražīgs tulkotājs, par savu literāro daiļradi saņēmis daudzus prestižus apbalvojumus. Starp viņa tulkojumiem ir tādi klasiski darbi kā Homēra "Odiseja" un Džeimsa Džoisa "Uliss".

PAR TULKOTĀJU: Maima Grīnberga (1969) – tulkotāja un redaktore. Viena no starptautisko "Prozas lasījumu" organizētājām Rīgā (2000–2002), aktīvi piedalās dažādu starptautisku rakstniecības pasākumu organizēšanā un norisēs. Vairāk nekā 50 grāmatu tulkojumu autore no igauņu un somu valodas, daudzu grāmatu fragmentu un rakstu tulkotāja. Igaunijas Rakstnieku savienības biedre kopš 2009. gada. Par ieguldījumu igauņu un somu literatūras popularizēšanā saņēmusi daudzus nozīmīgus Latvijas, kā arī starptautiskus apbalvojumus – apbalvota ar Somijas Lauvas Ordeņa bruņinieka ordeni (2009) un Māras Zemes krusta ordeņa IV šķiru (2012), bijusi pirmā Igaunijas-Latvijas tulkotāju balvas saņēmēja (2010, arī 2013) u. c.

ATTĒLĀ: MAIMA GRĪNBERGA. FOTO: JOUKO VANHANEN

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Jāns Kaplinskis «Ledus un Titāniks»

Autors: **JĀNS KAPLINSKIS**

Tulkotāja: **RŪTA KARMA**

Darba nosaukums: **“LEDUS UN TITĀNIKS”**

Izdevniecība: **LATVIEŠU RAKSTNIEKU SAVIENĪBA**

Redaktore: **MĀRA RŪMNIECE**

Dizains: **ALEKSEJS MURAŠKO**

ANOTĀCIJA: Eseju krājumā "Ledus un titāniks" koncentrēti atklāj daudz no tā, par ko Jāns Kaplinskis visu mūžu ir domājis un dalījies savās pārdomās ar lasītājiem. Pirmām kārtām tās ir cilvēka un dabas attiecības. Te ir arī cilvēka attiecības ar valodu, ar Dievu, harmonijas meklējumi, ko bērībā katoļu priesteru svētais autors saskata Austrumu reliģijās un budismā. Kaplinska domu gaita ir paradoksāla un neprognozējama. Eseja ir jēdzieniski blīvs un sarežģīts darbs.

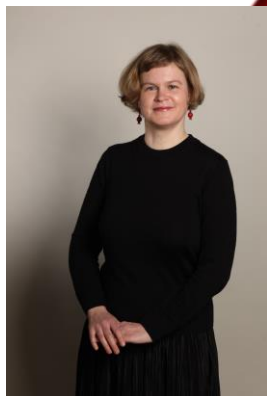
PAR AUTORU: Jāns Kaplinskis (*Jaan Kaplinski*, 1941–2021) – igauņu dzejnieks, filozofs, politiķis un kultūras kritiķis, kas bija pazīstams ar savu pievēršanos globāliem jautājumiem un atbalstu kreisai/liberālai domāšanai. Viņu ietekmēja austrumu filozofiskās skolas (daoisms un īpaši budisms).

Strādājis par tulkotāju, redaktoru un sociologu, kā arī par ekologu Tallinas Botāniskajā dārzā. Viņš ticis nominēts Nobela prēmijai literatūrā. Jāns Kaplinskis ir publicējis vairākus dzejoļu, prozas un eseju krājumus. Viņa darbus caurvij pievēršanās vides problēmām, valodas konceptiem, ķīniešu dzejas klasikai, filozofijai, budismam un igauņu nacionālismam. 1997. gadā viņam tika piešķirta Baltijas Asamblejas balva literatūrā, mākslā un zinātnē.

PAR TULKOTĀJU: Tulkotāja Rūta Karma (1958) dzimusi valodnieku Tenu Karmas un Martas Rudzītes ģimenē. Kopš 1978. gada publicējusi apceres, recenzijas un informāciju par igauņu literatūru (žurnālos "Karogs", "Avots", "Grāmata", "Jaunās Grāmatas") un tulkojusi virkni nozīmīgu igauņu rakstnieku prozas darbu, tostarp Vīvi Luikas, Mari Sātas, Matsa Trāta, Jāna Kaplinska, Lehtes Heinsalu un citu autoru darbus. 2018. gadā saņēmusi Kultūras ministrijas Atzinības rakstu; par Vīvi Luikas romāna "Ēnu teātris" tulkojumu saņēmusi arī Latvijas un Igaunijas Ārlietu ministriju Valodu balvu.

ATTĒLĀ: RŪTA KARMA. **FOTO:** DIDZIS GRODZS

Labākais prozas tulkojums latviešu valodā Jichoks Baševs Zingers «Šoša»

Autors: **JICHOKS BAŠEVIS ZINGERS**

Tulkotāja: **IRĒNA BIRZVALKA, MĀRA POĻAKOVA**

Darba nosaukums: **“ŠOŠA”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktore: **MĀRA POĻAKOVA**

Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Jidiša rakstnieks Jichoka Baševi Zingera romāna sižets: Ārons Greidingers, tikko pilngadību sasniedzis godājama rabīna dēls, 20. gs. 30. gados ir atgriezies savā bērnības pilsētā Varšavā un apņēmies kļūt par rakstnieku. Viņš metas galvaspilsētas drudzainajā dzīvē, mākslinieku bohēmā, mīlas dēkās, līdz reiz nejauši iekļūst savā dzimtajā Krohmalnas ielā, ebreju geto, kur viņu joprojām uzticīgi gaida sen aizmirsta bērnu dienu draudzene, mazā vientiesīte Šoša...

Šī romāna tulkojums, ko veikušas Irēna Birzvalka (no krievu un angļu valodām) un Māra Poļakova (no jidiša), latviešu valodā sākotnēji tapis no starpvalodām (krievu un angļu) un savu pilnību sasniedzis dziļā un iejūtīgā papildu tulkojumā jeb redakcijā pēc romāna jidiša oriģināla.

PAR AUTORU: Jichoks (Aizeks) Baševs Zingers (Singers) (*Isaac Bashevis Singer*, 1903–1991) – Polijā dzimis ebreju izcelsmes amerikāņu dramaturgs, prozaikis, satīriķis un tulkotājs. Vispirms rakstīja un publicēja darbus jidišā, vēlāk ar redaktoru un līdzstrādnieku palīdzību tulkoja savus darbus angļu valodā. 1978. gadā viņam tika piešķirta Nobela prēmija literatūrā.

Zingers ir publicējis vismaz 18 romānus, 14 bērnu grāmatas, vairākus memoārus, esejas un rakstus. Vislabāk viņš ir pazīstams kā īso stāstu autors, kas publicēti vairāk nekā desmit krājumos. Viņa stāsti un romāni atspoguļo Austrumeiropas ebreju pasauli, kurā viņš uzauga. Pēc daudzajiem ASV nodzīvotajiem gadiem viņa stāstos tika atainota arī imigrantu pasaule un viņu tieksšanās pēc amerikāņu sapņa, kas vienmēr šķiet nesasniedzams.

PAR TULKOTĀJĀM: Irēna Birzvalka (1939) – tulkotāja, leksikogrāfe. Beigusi Latvijas Valsts universitātes Vēstures un filoloģijas fakultātes Angļu valodas nodaļu (1960). Tulkojusi no poļu, angļu un krievu valodas. Nozīmīgākie ir poļu modernās prozas tulkojumi, kā arī kopā ar Māru Poļakovu (tulkojusi no angļu valodas un jidiša) veiktais jidiša rakstnieka Ichoka Baševja Zingera romāna “Šoša” tulkojums (2022). Piedalījies divvalodu vārdnīcu – angļu-latviešu un latviešu-angļu, latviešu-poļu – sastādīšanā un rediģēšanā

Māra Poļakova (1975) – tulkotāja. Tulko no krievu, vācu, angļu, sengrieķu, latīņu, jidiša, ebreju un ukraiņu valodas. Tulkojusi vairākus pazīstamus ārvalstu literāros darbus, kā arī piedalījies jaunā Bībeles tulkojuma izstrādē. 2010. gadā ieguvusi Latvijas Literatūras gada balvu par Susannas Klārkas romāna "Džonatans Streindzs un misters Norels" tulkojumu.

ATTĒLĀ: IRĒNA BIRZVALKA. LALIGABA PUBLICITĀTES FOTO; MĀRA POĻAKOVA. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais literatūras autordarbs bērniem Kristīne Ulberga «Kas mammai somā?»

Autors: **KRISTĪNE ULBERGA**

Darba nosaukums: **“KAS MAMMAI SOMĀ?”**

Izdevniecība: **ZVAIGZNE ABC**

Redaktore: **GUNA PITKEVICA**

Māksliniece: **KRISTIĀNA ZALMANE**

ANOTĀCIJA: “Manai mammai ir milzīga mugursoma,” stāsta grāmatas galvenā varone – maza meitene. “Mammas soma nekad nav tukša. Kad viņa teic, ka soma ir tukša, es tāpat to nevaru pacelt.

Tāpēc reiz es mammai jautāju:

– Mammu, kāpēc tukša soma ir smaga?

– Vai tad tu nezini? – viņa man atvaicāja. – Tā taču ir mammas soma. Un mammu somas nekad nav vieglas.”

Kādā sestdienas rītā mamma ieaicina meitiņu virtuvē un izpurina un izkrata savu it kā tukšo somu, kuru vienmēr ņem līdzi, kad abas brauc ar velosipēdu uz bērnudārzu vai kur citur. Un tad izrādās, ka somā mitinās brīnumaini stāsti. Katrs priekšmets, katrs nieks, drupatiņa un papīriņš raisa atmiņas un atdzīvojas. Gulbja spalva stāsta par mammas rūpēm un siltu apskāvienu. Avīzē ietīts āķis atgādina, ka sliedīņām un zivīm arī sāp. Saldējuma papīriņš apliecina, ka izdoma, rotaļas un kopā būšana spēj aizstāt veikalā pirktus našķus. Vai tas būtu skuveklis vai dezodorants, palielināmais stikls vai plāksteris, vai pat tikai krikumi un drupačas – ikvienam ir savs brīnums un vēstījums, kuru paņemt līdzi un ielikt savā pieredzes dārgumu somā.

PAR AUTORI: Kristīne Ulberga (1979) – rakstniece. Par garstāstu pusaudžiem "Es grāmatas nelasu" (2008) saņēmusi Jāņa Baltvilka balvu. Viņas pirmais romāns "Zaļā vārna" (2011) 2012. gadā ieguva Latvijas Literatūras gada balvu. Par 2017. gadā sērijā "Mēs. Latvija, XX gadsimts" izdoto romānu "Tur" autore saņēmusi Dienas Gada balvu kultūrā un AKKA/LAA Autora balvu.

ATTĒLĀ: KRISTĪNE ULBERGA. FOTO: KRISTIĀNA ZALMANE

Labākais literatūras autordarbs bērniem Kristīne Ulberga «Kas mammai somā?»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Kultūras žurnāliste Anda Buševica

Man patīk šī mamma, kuras somā nav noslēpumu no meitas. Pat ja jārunā par skuvekli un dezodorantu, un jāatzīstas, ka tie ir gluži nepieciešami, jo princese, kas mīt ikvienā sievietē, grib būt gatava satikt savu princi. Šai stāstā mītošās mammas soma ir smaga, pat tad, ja viņa apgalvo, ka tā ir tukša, kādā no kabatiņām būs aizķēries akmens ar caurumiņu vai gulbja spalva. Smaga kā dzīve, jo meitenes tētis ir ežu tētis, mīļš, bet reti satiekams, un grūti ar tiem glāstiem. Soma ir kā burvju siena, kas palīdz noturēties pret pasauli, tajā atrodas gan našķi izsalkuma brīdim, gan alus un makšķerāķis, somā var salasīt sēnes. Silta un skaista ir rakstnieces valoda, kas spēj pasauli aprakstīt kā nebeidzamu piedzīvojumu.

Tulkotājs Dens Dimiņš

Mīlā mamma kapitālismā, mīlā dāsnā mamma. Visa sadzīves poētika un sūrme šai dižsomā, kuŗas pasaule atklājas bērna acīm. Mammu somas nekad nav vieglas. Pārliecinoši un sirsnīgi uzrakstīts darbs burvīgā, dabiskā latviešu valodā, kas ir pilnīgs pretstats e-grāmatas pavadtekstam.

Rakstniece un publiciste Ilze Jansone

Kristīnes Ulbergas grāmata, manuprāt, aizpilda ļoti būtisku robu latviešu bērnu literatūrā. Tā vēsta par bērniem, kas aug ar mammu un vecmāmiņu, un mammas pieaugušā dzīvi, par bērniem, kuriem saldējums un ziepju burbuļi ir kaut kas tikpat ļoti īpašs kā zemē atrastas un glabājamas putna spalvas. “Kas mammai somā?” ir bērna prātu atspoguļojošs, ārkārtīgi empātisks darbs, kurā sociālā realitāte, lai arī ne vienmēr spoža un nolaķēta, parādās tāda, kāda tā ir – pasaule, kur ar bērniem par realitāti sarunājas kā ar līdzīgiem un nemēģina infantilizēt, lai kaut kā pasargātu mazo cilvēku no īstenības. Tomēr šāda pieeja un šāds stāsts nebūt neizslēdz vēstījuma tēlainību – galu galā, pat koki mežā var izrādīties visu cilvēku skumjās nokārtie deguni, kas ieauguši zemē. Šī grāmata demonstrē un nostiprina Ulbergas kā stāstnieces divas visspēcīgākās īpašības – raitu, dabisku, ļoti krāšņu valodu un skarbu empātiju, kas ļauj strukturēti un neuzbāzīgi atgādināt, ka aizvien ir bērni, kas tiek pavadītas ārpus lielpilsētām un spožām tingeltangeļu izklaidēm, taču tāpēc vien nezaudē ne sprīdi no sava skaistuma.

Labākais literatūras autordarbs bērniem Žebers «Ejas un asakas»

Autors: **ŽEBERS**

Darba nosaukums: “**EJAS UN ASAKAS**”

Izdevniecība: **LIELS UN MAZS**

Redaktore: **INESE ZANDERE**

Ilustrators: **ANDRIS BREŽE**

Dizains: **ARTIS BRIEDIS**

ANOTĀCIJA: Krājums “Ejas un asakas” rok ejas uz pārsteigumiem ikdienišķās lietās un tajās kā noslēpušos asaku atrod pasaules aizkustinošo absurdumu. Tas varētu būt eksperiments vai treniņš dažāda vecuma lasītājiem, lai pārbaudītu, kāds ir viņu pašu skatpunkts, un izmēģinātu iespēju paskatīties uz to pašu lietu vai notikumu no cita punkta, kaut vai izlasot kādu vārdu no otra gala un atrodot situācijai jaunu nozīmi. Šāda “domas vingrošana” ar grāmatu varētu attīstīt zināmu vīrišķību attiecībās ar pasauli. Žebera asprātīgais, tiešais stils, kuru virza ziņkāre un uzdrošināšanās, ir ļoti tuvs bērnam saprotamajam pasaules izzināšanas veidam – spēlei, un brīvs tiklab no pedagogiskām, kā estētiskām bērnu literatūras klišejām.

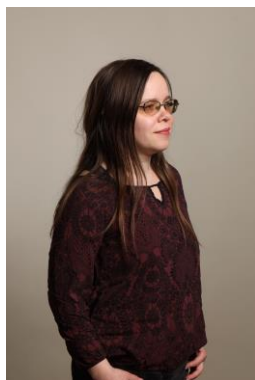
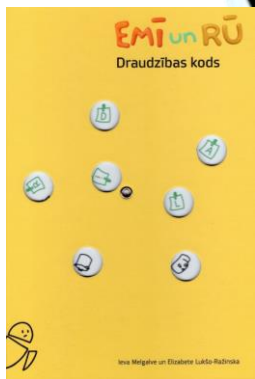
PAR AUTORU: Žebers (īstajā vārdā Andris Breže, 1958) – mākslinieks, dzejnieks. Žebers ir mākslinieka Andra Brežes literārais pseidonīms, kas veidots kā viņa uzvārda anagramma. Izstādēs piedalās kopš 1978. gada. Darbojies arī grāmatu mākslā (Klāva Elsberga "Bēdas uz nebēdu", 1986; Andra Neiburgas "Stāsts par Tilli un Suņu vīru", 1991; Hardija Lediņa un Jura Boiko "Čiku caku caurā tumba", 2016, sērija "Bikibuks"). Autors dzejoļu krājumiem "Tetovējumi" (1988), "Šnabji/Blaknes" (2007), "Ceļš pie patērētāja" (2021), kā arī dzejoļu un īspasaku krājumam "Ejas un asakas" (2022).

ATTĒLĀ: ŽEBERS. FOTO: DIDZIS GRODZS

ŽEBERS

Labākais literatūras autordarbs bērniem Elizabete Lukšo-Ražinska, Ieva Melgalve «Emī un Rū. Draudzības kods»

Autores: **ELIZABETE LUKŠO-RAŽINSKA, IEVA MELGALVE**

Darba nosaukums: **“EMĪ UN RŪ. DRZUDZĪBAS KODS”**

Izdevniecība: **AUSMA MEDIA**

Redaktore: **INGMĀRA BALODE**

Ilustratore: **GUNA POGA**

Dizains: **ALEKSEJS MURAŠKO**

ANOTĀCIJA: Aizraujoša un sirsnīga grāmata bērniem, kas tapusi pēc detektīvseriāla "Emī un Rū". Palauzis ir atgriezies Čimpiņ–Rimpiņ agentūrā, atguvis atmiņu un iemantojis jaunas spējas. Emīlijai un Rūdim laiks ķerties klāt jaunākajiem pasaules labklājības uzturēšanas uzdevumiem! Tagad pagalmā arvien biežāk redzama ne vien aizdomīgā sētniece, bet arī elektrības eksperts Bartolomejs. Un dīvainības notiek ne tikai pagalmā, bet visā pilsētā, kur redzams burtu salikums D.A.R.I.L. Vai aiz šī visa slēpjas kāds noslēpums? Emīlijai un Rūdim šis kods ir jāuzlauž!

PAR AUTORĒM:

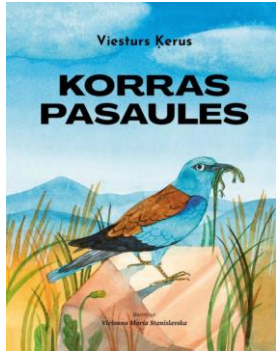
Elizabete Lukšo-Ražinska (1990) – rakstniece, redaktore, radošu un kultūras projektu vadītāja. Regulāri piedalās literatūras lasījumos. Proza un esejas kopš 2014. gada publicētas interneta žurnālā “Satori” un “Punctum”, kā arī drukātos literāros izdevumos. Kopā ar Ievu Melgalvi tapušas grāmatas bērniem "Emī un Rū. Robotu sirds" (2020) un "Emī un Rū. Draudzības kods" (2022).

Ieva Melgalve (1981) – rakstniece. Rakstniecība debitēja jau 1994. gadā. Raksta galvenokārt fantastikas un fantāzijas žanrā, tulko no angļu valodas, strādā kā redaktore. Periodikā publicējusi publicistiskus apcerējumus, dzejoļus, viencēlienus. Darbi un darbu fragmenti tulkoti arī lietuviešu, vācu un zviedru valodā. Jaunākais darbs kopā ar Elizabeti Lukšo-Ražinsku "Emī un Rū. Robotu sirds" (2020), kā arī "Emī un Rū. Draudzības kods" (2022).

ATTĒLĀ: IEVA MELGALVE, ELIZABETE LUKŠO-RAŽINSKA. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais literatūras autordarbs bērniem Viesturs Ķerus «Korras pasaules»

Autors: **VIESTURS ĶERUS**

Darba nosaukums: **“KORRAS PASAULES”**

Izdevniecība: **LIELS UN MAZS**

Redaktore: **INESE ZANDERE**

Ilustratore: **VIVIANNA MARIA STANISLAVSKA**

Dizains: **ARTIS BRIEDIS**

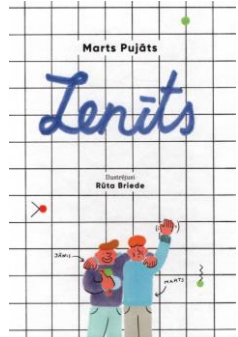
ANOTĀCIJA: Sapludinot rakstniecību un biologa zināšanas, kā arī emocionālu sižetu ar faktu patiesumu, autoram izdodas radīt dzīvas, ticamas ainas, kas var palīdzēt veidot cieņpilnas attiecības ar dabu. Grāmata dod iespēju personības izaugsmē nepalikt pie cilvēku pasaules stereotipiem, bet mēģināt uztvert dabu kā daudzu skatu punktu kopumu. Grāmatas galvenais varonis ir zaļo vārnu puisis Korra.

PAR AUTORU:

Viesturs Ķerus (1984) – ornitologs, viens no Latvijas Ornitoloģijas biedrības vadītājiem, Latvijas Ornitoloģijas biedrības valdes priekšsēdētājs. 2019. gadā debitējis bērnu literatūrā ar grāmatu "Meža meitene Maija", par šo darbu ieguvis Latvijas Literatūras gada balvu. 2022. gadā iznācis autora otrais stāsts bērniem "Korras pasaules".

ATTĒLĀ: VIESTURS ĶERUS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Labākais literatūras autordarbs bērniem Marts Pujāts «Zenīts»

Autors: **MARTS PUJĀTS**

Darba nosaukums: **“ZENĪTS”**

Izdevniecība: **LIELS UN MAZS**

Redaktore: **INESE ZANDERE**

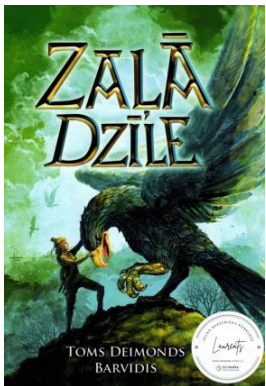
Ilustratore: **RŪTA BRIEDE**

Dizains: **ARTIS BRIEDIS**

ANOTĀCIJA: Dzejoļu krājums ir emocionāls vēstījums par skolas gados pieredzēto, atgriešanās 90. gadu Rīgas Doma kora skolā, kur zēni brauc liftā, raksta diktātus, spēlē "Super Mario" un sapņo par jaunām botām. Legēndārā zēnu kora puikas, kuru ikdiena cieši savijusies ar mūziku, kuriem diktāts nozīmē ne tikai latviešu valodas, bet arī solfedžo stundas, gluži tāpat kā citi viņu vienaudži, ir augoši, daudzoniģi un jūtīgi bērni, un dzejniekam izdevies fiksēt šo dzīvo skolas sajūtu. Dzejoļos savijas 90. gadu reālijas, saglabātas bērnības iztēles ainas, arī ārpus klases un brīvdienu piedzīvojumi, un neatkārtojamās skolas gadu draudzības klātbūtne. Dzejoļiem piemīt īpaša muzikalitāte, muzikāli argumentēta brīvība un neparedzamība.

PAR AUTORU: Marts Pujāts (1982) – dzejnieks. Dzejas publikācijas kopš 1998. gada. Sešu dzejas krājumu autors, darbojies arī kā atdzejotājs. Par pirmo dzejas krājumu "Tuk tuk par sevi" (2000) saņēmis Klāva Elsberga prēmiju, par dzejas krājums "Nāk gaismā pati lampa" (2013) saņēmis Latvijas Literatūras gada balvu. Raksta arī dzeju bērniem, par krājumu "Ej nu ej" (2020) saņēmis gan Latvijas Literatūras gada balvu, gan Jāņa Baltvilka balvu.

ATTĒLĀ: MARTS PUJĀTS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākā debija Toms Deimonds Barvidis «Zaļā dzīle»

Autors: **TOMS DEIMONDS BARVIDIS**

Darba nosaukums: **“ZAĻĀ DZĪLE”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktors: **VENTS ZVAIGZNE, DACE SPARĀNE - FREIMANE**

Mākslinieks: **REINIS PĒTERSONS**

Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Toma Deimonda Barvida pirmais romāns "Zaļā Dzīle" ir "Jauno rakstnieku konkursa 2021" laureātu darbs, kurš izdots ar ilggadēja latviešu literatūras mecenāta *Baltic International Bank* atbalstu.

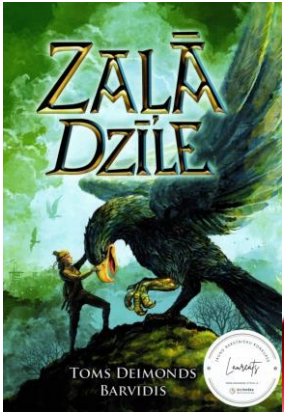
Pasaule, kuru ik nakti pārstaigā debesmeitas, trīs spoži mēneši, reiz esot bijusi vienota, līdz brāļi, debesmeitu precinieki, sastrīdējās un to sadalīja. Tagad Zaļā Dzīle, mežonīgs un nebeidzams mūžamežs, un sausais, skopais Tīrums dzīvo katrs savrupu dzīvi. Tomēr gan Tīrumā, gan Zaļajā Dzīlē pamazām mostas kā jauni, tā aizmirsti spēki, kas tiecas iegūt vai iznīcināt. Zaļās Dzīles bangas arvien niknāk sitas pret Tīruma krastiem, un cilvēku apmetnēs sākas cīkstēšanās par ļaužu prātiem un sirdīm. Kas izjaucis līdzsvaru starp abām pasaules daļām? Meklējot atbildi senās dziesmās, Vārmā ciema Dižais rakstotājs Hauko atrod tikai jaunus jautājumus.

PAR AUTORU: Toms Deimonds Barvidis (1994) strādā IT jomā, bet brīvajā laikā raksta, rūpējas par telpaugu saimi un darina mājas vīnu. 2021. gadā uzvarējis jauno rakstnieku konkursā, kas rezultējies viņa debijas romāna "Zaļā Dzīle" izdošanā.

ATTĒLĀ: TOMS DEIMONDS BARVIDIS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākā debija Toms Deimonds Barvidis «Zaļā dzīle»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Kultūras žurnāliste Anda Buševica

Romāns importē latviešu literatūrā fantāzijas pasaulu būvēšanas literatūras labākos paraugus, vienlaikus iepludinot stāstījumā ko dziļi latvisku. Zaļās Dzīles pasaulē ir patīkami uzturēties, tā ir kā vasaras rīts lauku mājās. Tīruma valstības vietvārdi sakņojas Ziemeļvalstu valodās, augu un sadzīves priekšmetu nosaukumi – latviskajā viensētā. Notikumos nemanāmi iepludinātas latviešu tautas pasaku formulas, atmodinot visai ticamu sajūtu, ka romānā notiekošā likumsakarības esi zinājis vienmēr. “Zaļā Dzīle” ar fantāzijas jaudu runā par reālās pasaules spēku samēriem: tuksnesīguma draudi atgādina par ekoloģijas problēmām, rakstotāji ir datoprogrammētāju līdzinieki, romānā aprakstītās dažādās civilizācijas un dzīvesveidi varētu būt sadzīvošanas stāsts arī mūsdienu pasaulē.

Tulkotājs Dens Dimiņš

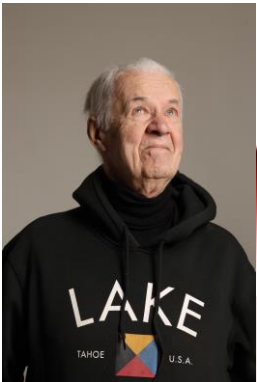
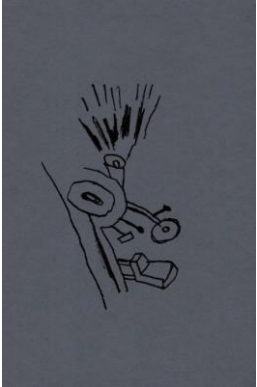
“Vispārīgās valodniecības kursā” Sosīrs 1916. gadā rakstīja, ka ne jau telpa nosaka valodu, bet gan valoda – telpu. Valodas autonomais spēks pats atrod izplešanās vietu runājošajos (vai rakstošajos) subjektos. Vairāk nekā simt gadus vēlāk tāds subjekts Toms Deimonds Barvidis ir neticami meistarīgi parādījis, ko var dabūt gatavu latviešu valoda savā apjomīgajā debijas darbā, fantāzijā “Zaļā dzīle”. Autors ar lielu rūpību un talantu uzbur teiksmainu pasaulu pāri, Dzīli un Tīrumu, neparastās krāsās un skaņās tērpjot dīvainas būtnes un notikumus. Barviža valoda nūdien šķiet veidojam pati sevi – šai “importa žanrā” uzteicami raiti, aizraujoši rakstīts, realitātei pāri plūstošs darbs.

Dzejnieks un rakstnieks Andris Akmentiņš

PAR. Bagātinošs ceļojums, veidojot savu pasauli un valodu (daudzi sapņos iedomājas, ka varētu labāk). Vārdu spēka un baltu mitoloģijas iekļaušana lielajā legendā liek cerīgi gaidīt nākamo autora darbu.

PRET. Monotonu risinājumu nomocīts, jo kādi izgarojumi pastāvīgi uzsūcas kādā varonī, sāku ilgoties pēc tēlu psiholoģijā dziļāka rakstotāja (Kivirekha vai Kajoka). Šādā apjomā rakstot, ilgāk jāpēta temps.

Spilgtākā debija Māris Bišofs «Dom-raxti»

Autors: **MĀRIS BIŠOFS**

Darba nosaukums: **“DOM-RAXTI”**

Izdevniecība: **VALTERS DAKŠA**

Redaktore: **ILZE JANSONE**

Ilustrators: **MĀRIS BIŠOFS**

Dizains: **ANNA PRIEDE**

ANOTĀCIJA: Bilingvāls krājums (latviešu un angļu valodā), ko papildina Māra Bišofa grafiskie zīmējumi. "Dom-raxti" būtu uzskatāmi par dokumentāliem, autobiogrāfiskiem iespaidiem, taču precīzi fiksē pasaules savādības un kaislības, padarot tos par spilgtiem literāriem tēlojumiem.

PAR AUTORU: Māris Bišofs (1939) ir latviešu mākslinieks, ilustrators, karikatūrists un rakstnieks. Jau studiju gados Māris Bišofs apzināti pievērsās karikatūras žanram un 1963. gadā žurnālā "Dadzis" publicēti pirmie darbi. Pēc emigrācijas no PSRS, dzīvojis Izraēlā, Francijā un ASV, viņa grafiskie ir publicēti dažādos pasaulslavenos izdevumos, tostarp viņa ilustrācijas ir bijušas uz, piemēram, *Times* žurnāla vāks.

Māris Bišofs saņēmis apbalvojumu par augstvērtīgu darbu ilustrāciju jomā. 1975. gadā starptautiskajā karikatūru izstādē Berlīnē *Cartoon 75* ieguvis Bronzas Heinrihu — 3. godalgu. Izdotas vairākas Māra Bišofa grafisko darbu grāmatas, rīkotas personālizstādes Izraēlā, Vācijā, Beļģijā, ASV, Latvijā, piedalījies arī grupu izstādēs. 2022. gadā izdots viņa prozas krājums "Dom-raxti", kas būtu saucama par viņa debiju literatūrā.

ATTĒLĀ: MĀRIS BIŠOFS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākā debija Marija Luīze Meļķe «Nerealizēto potenciālu klubs»

Autors: **MARIJA LUĪZE MEĻĶE**

Darba nosaukums: **“NEREALIZĒTO POTENCIĀLU KLUBS”**

Izdevniecība: **ORBĪTA**

Redaktors: **ARTIS OSTUPS**

Dizains: **TOM MAZRAUSKAS**

Marija Luīze Meļķe
Nerealizēto
potenciālu klubs

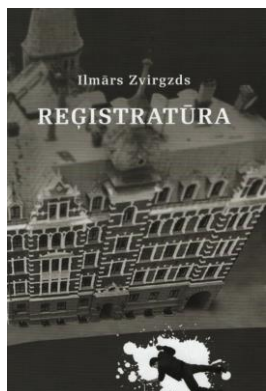
ANOTĀCIJA: Marijas Luīzes Meļķes teksti ir viscaur laikmetīgi. Autore debijas krājumā atradusi līdzsvaru starp divām īpašībām – starp dokumentalitāti un mākslinieciskumu. Citiem vārdiem sakot, šos dzejoļus ir bauda lasīt ne tikai kā liecību par dzejnieces draugiem un laikabiedriem, un to, kā viņa starp tiem jūtas, bet arī kā drosmīgu eksperimentu, kas būtiski papildina jaunās paaudzes dzejnieku veikumu.

PAR AUTORI: Marija Luīze Meļķe (1997) – dzejniece un aktrise. Pirmā publikācija 2017. gadā interneta žurnālā “Punctum”. Kopš 2015. gada piedalās dzejas lasījumos un performancēs. Vairākkārt piedalījusies neatkarīgo teātru izrāžu veidošanā, bijusi līdzautore filmas scenārijam, nodarbojusies arī ar publicistiku un strādā literārā žurnāla “Žoklis”, kā arī vada Radio NABA raidījumu “Bron-hīts”. 2022. gadā izdots debijas krājums "Nerealizēto potenciālu klubs".

ATTĒLĀ: MARIJA LUĪZE MEĻĶE. LALIGABA PUBLICITĀTES FOTO

Spilgtākā debija Ilmārs Zvirgzds «Reģistratūra»

Autors: **ILMĀRS ZVIRGZDS**

Darba nosaukums: **“REĢISTRATŪRA”**

Izdevniecība: **ZVAIGZNE ABC**

Redaktore: **ANDA OGRIŅA**

Dizains: **LĪVA RUTMANE**

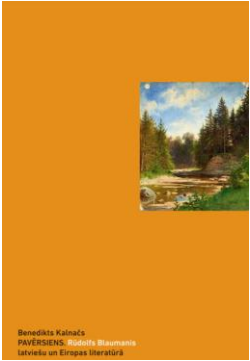
ANOTĀCIJA: “Nekad un nekādos apstākļos man nebija nācis prātā, ka diena varētu izvērsties nepārtrauktā skrējienā augšup lejup pa kāpnēm, vairākos braucienos pa pilsētu un ka vienā dienā būšu iepazinies ar meiteni, kas prot programmēt, un izmisīgi mēģināšu atklāt, kurš noslepkavojis vienu no apnicīgākajiem pacientiem, ko esmu sastapis. Nemaz jau nerunājot par starptautiska mēroga blēžiem un algotiem slepkavām – nevis filmu varoņiem, bet īstiem un bīstamiem cilvēkiem ar miesu un asinīm, kas staigā, ēd un dzer pagrabu ūķos tepat blakus.”

Šis romāns nav klasisks detektīvs. Tas vairāk līdzinās ironiskam rēbusam, intelektuāli izaicinošai spēlei, kurā ticamais mijas ar neticamo, brīnumainais – ar ikdienišķo, groteskais – ar piegludināti parasto.

PAR AUTORU: Ilmārs Zvirgzds (1971) – senu un jaunu tekstu tulkotājs un atdzejojātājs, feļetonists žurnālos un avīzēs, redaktors. 2022. gadā izdots viņa debijas romāns "Reģistratūra".

ATTĒLĀ: ILMĀRS ZVIRGZDS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākais darbs literatūrzinātnē Benedikts Kalnačs «Pavērsiens»

Autors: **BENEDIKTS KALNAČS**

Darba nosaukums: **“PAVĒRSIENS”**

Izdevniecība: **LU LITERATŪRAS, FOLKLORAS UN MĀKSLAS INSTITŪTS**

Redaktors: **PAULS DAIJA** (zinātniskais), **LĪGA BĪBERE**

Dizains: **KRIŠS SALMANIS**

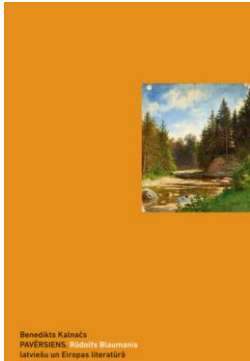
ANOTĀCIJA: Monogrāfija ir novatorisks pētījums par Rūdolfa Blaumaņa (1863–1908) daiļradi 19.–20. gadsimta mijas latviešu un Eiropas rakstniecības ietvarā. Darbā aplūkoti tie Blaumaņa daiļrades aspekti, kas līdzšinējā rakstnieka veikuma analizē palikuši novērtēti un kuru izcēlums ļauj no cita rakursa iztirzāt viņa literārās darbības novatorismu. Pētījumā Blaumaņa darbība analizēta vācbaltiešu sabiedrības un kultūras procesu kontekstā, aplūkota saikne starp Blaumaņa darbiem un populāro literatūru, iztirzāts latviešu literāro tradīciju tālākveidojums viņa daiļradē, skaidrota mijiedarbe ar laikabiedriem glezniecībā un mūzikā, Blaumaņa prozas poētika aplūkota kontekstā ar 19. gadsimta Eiropas romāna un noveles māksliniecisko veidojumu, risināts jautājums par Blaumaņa attiecībām ar sava laikmeta jaunajiem latviešu intelektuāļiem.

PAR AUTORU: Benedikts Kalnačs (1965) ir literatūrzinātnieks, habilitētais filoloģijas doktors (1999), Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis (2005). Kopš 1988. gada Benedikts Kalnačs strādā Zinātņu Akadēmijas, vēlāk – Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtā. Kopš 1993. gada Benedikts Kalnačs ir arī pedagogs Liepājas Pedagoģijas Akadēmijā, vēlāk – Liepājas Universitātē. 1993. gadā Benedikts Kalnačs iegūst filoloģijas doktora, sešus gadus vēlāk – habilitētā filoloģijas doktora grādu. Pētnieciskais darbs pāraug monogrāfijās "Jūlijs Pētersons – vērotājs laikmetu maiņās" (1996), "Tradīcijas un novatorisms Mārtiņa Zīverta drāmas struktūrā" (1998), "Ibsena zīmē" (2000), "Modernās drāmas aizsākumi" (2001), "Modernisma drāma Vācijā" (2002), "Vīnes modernisms" (2005), "Baltijas postkoloniālā drāma" (2011), kā arī kopā ar Viktoru Hausmani – divsējumu izdevumā "Latviešu drāma. 20. gadsimta pirmā puse" (2004) un "Latviešu drāma. 20. gadsimta otrā puse" (2006). Benedikta Kalnača pētniecībai raksturīga salīdzinoši ievirze – pēc literatūrzinātnieka rosinājuma, ar tiešu līdzdalību un nereti arī viņa vadībā tapuši nozīmīgi autoru kolektīva izstrādāti pētījumi. Pēdējos gados Benedikta Kalnača pētnieciskā darbība saistīta arī ar Rūdolfa Blaumaņa daiļradi un postkoloniālisma problemātikas izpēti 19. un 20. gadsimta mijas un 20. gadsimta literatūrā. 2011. gadā nāk klajā monogrāfija latviešu valodā "Baltijas postkoloniālā drāma" un drīz tai seko arī angļu izdevums: "20th century Baltic drama : postcolonial narratives, decolonial options" (2016).

Par savu darbību literatūrzinātnē saņēmis vairākus apbalvojumus, tostarp Triju Zvaigžņu ordeni (2022).

ATTĒLĀ: BENEDIKTS KALNAČS. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākais darbs literatūrzinātnē Benedikts Kalnačs «Pavērsiens»

EKSPERTU VĒRTĒJUMI:

Rakstniece un publiciste Ilze Jansone

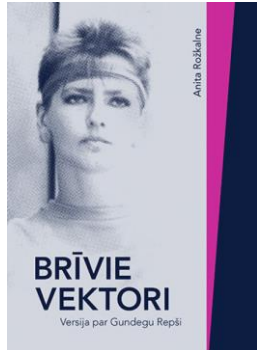
Benedikta Kalnača monogrāfija “Pavērsiens” ir būtisks zinātniskās literatūras notikums. Pamatīgi iedziļinoties ne tikai paša Blaumaņa personībā un biogrāfijā, bet arī vēsturiskajā un kultūras vidē, Kalnačs dod iespēju uz latviešu literatūras klasiķi palūkoties svaigu skatienu. Šķiet, šo svaigumu vai, zinātniski runājot, novitāti, nosaka galvenokārt divi iemesli. Pirmkārt, ikdienišķi domājot par Blaumani, nereti aizmirstam viņa vācisko izcelsmi. Pēc “Pavērsiena” izlasīšanas Rūdolfs Blaumanis lasītājam atmiņā paliek kā tāda saitiņa starp baltvācisko un latvisko, varbūt pat kā viens no vissvarīgākajiem latviskā pamatlicējiem, saglabājot laipu starp abām jau tāpat cieši saistītajām kultūrām. Otrkārt, autors piedāvā ļoti smalku, oriģinālu un detalizētu Blaumaņa tekstu lasījumu, kas tiem piešķir mūsdienīgu elpu, nenolaupot neko no vēsturiskā. Šī interpretācija nereti lauž “klasiskos” (lasīt: skolā iemācītos) priekšstatus par Blaumani, mudinot arī lasītāju pievērsties šādi domāšanas manierei, kas meklē – un argumentēti atrod – to, ko teksts var vēstīt tiklab par autoru, kā par laikmetu. Uzdrošināšos apgalvot, ka šajā grāmatā nav neviena nepārdomāta teikuma; tas ir mūsdienīgs, spēcīgs un gan no literatūrzinātnes, gan no kultūrvēstures perspektīvas ārkārtīgi interesants pētījums, kādus gribētos redzēt vairāk.

Dzejniece un tulkotāja Ingmāra Balode

Jūtos pateicīga, ka ar šo apjomīgo pētījumu viens no ievērojamākajiem latviešu literatūras un dramaturģijas meistariem ir – mūsdienu lasītājam pieejamā formā un lieliskā izklāstā – nonācis tur, kur viņa darbi bijuši jau vismaz gadu simtu: Eiropas literatūrā. Pētījuma autors rāda Blaumani kā ārkārtīgi daudz balsīgu un mūsdienīgu autoru šī vārda dinamiskākajā nozīmē, turklāt dara to, izmantodams īsteni bagātīgu un aizraujošu avotu un materiālu kopumu, kas ļauj lasītājiem ieraudzīt Blaumani tik daudzdimensionālu, ka, izlasot grāmatu, gribas palūgt, lai šis dzīvais un klātesošais meistars izkāpj no grāmatas lappusēm – un nāk mums palīgā ieskatīties cilvēkos.

Spilgtākais darbs literatūrzinātnē Anita Rožkalne «Brīvie vektori»

Autors: ANITA ROŽKALNE

Darba nosaukums: “BRĪVIE VEKTORI”

Izdevniecība: DIENAS GRĀMATA

Redaktore: DACE SPARĀNE-FREIMANE

Dizains: JĀNIS ESĪTIS

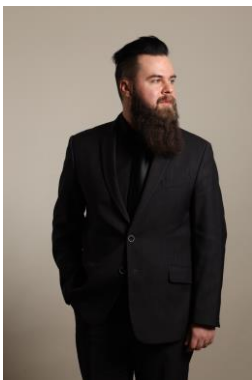
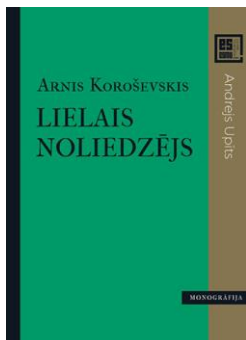
ANOTĀCIJA: Anita Rožkalne pie Gundegas Repšes un viņas prozas kopš 90. gadu sākuma atgriezusies vairākkārt. Šis apstāklis ļāvis radīt dziļu, plašu un vienlaicīgi niansēs precīzu un pārliecinošu ieskatu rakstnieces sarežģītajā personībā, radošajā darbībā un tekstos. "Brīvie vektori" ir inovatīvs un aktuāls darbs, tā nozīmīgumu pasvīturo gan skaidrā metodoloģiskā pieeja, gan tai pašā laikā literāri izsmalcinātais stils.

Autore par monogrāfiju: "Gundega Repše ir viena no nozīmīgākajām latviešu rakstniecēm, vairāku literāru prēmiju, tostarp Baltijas Asamblejas balvas literatūrā, laureāte, Triju Zvaigžņu ordeņa virsniece. Viņas gandrīz trīsdesmit grāmatās — romānos, prozas krājumos, apjomīgās biogrāfiskās esejās, intervijās ar literatūras personībām, arī dienasgrāmatās un publicistikas sleju apkopojumos — atklājas dziļa pasaules izjūta, taču viņas mākslinieciskā izteiksme un uzsvērtie satura aspekti vienmēr ir spilgti un izaicinoši individuāli. Vektors ir virzība uz mērķi. Šīs grāmatas uzmanības centrā ir literāro darbu rašanās impulsi, ieceres ģenēze, darbu mākslinieciskā struktūra un recepcija: brīvie vektori, kas spēj būt paralēli sev jebkurā telpas punktā.»

PAR AUTORI: Anita Rožkalne (1956) ir latviešu literatūrzinātniece. Ieguvusi doktora grādu par disertāciju "Analītiski psiholoģiskā romāna attīstība latviešu literatūrā" (1984). Strādā LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtā, no 2008. līdz 2016. gadam tā izdevniecības vadītāja. Pētījumi par latviešu prozu, vairākkārt pievērsusies Kārļa Zariņa, Gundegas Repšes, Astrīdes Ivaskas un Veltas Sniķeres daiļradei. Saņēmusi Rakstnieku savienības "Kritiķa kausu" par monogrāfiju "Palma vējā". 2016. gadā ieguvusi V. Plūdoņa balvu literatūrzinātnē par monogrāfiju "Lauva: dzejniece Astrīde Ivaska". 2017. gadā saņēmusi Literatūras gada balvas speciālo balvu par pētījumu "Kārļa Zariņa burvju aplis".

ATTĒLĀ: ANITA ROŽKALNE. FOTO: DIDZIS GRODZS

Spilgtākais darbs literatūrzinātnē Arnis Koroševskis «Lielais noliedzējs»

Autors: **ARNIS KOROŠEVSKIS**

Darba nosaukums: **“LIELAIS NOLIEDZĒJS”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktore: **GUNDEGA BLUMBERGA**

Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Arņa Koroševsa monogrāfija vēsta par latviešu rakstnieku, tulkotāju un literatūrkritiķi Andreju Upīti (1877–1970). Arnis Koroševskis: "Andrejs Upīts ir viens no ražīgākajiem un arīdzan nozīmīgākajiem latviešu rakstniekiem. Tomēr mūsdienās tiek pieminēti tikai daži populārākie darbi. Andreja Upīša talants bija dzīvs, kamēr tam bija ļauts brīvi nostāties "pret". Laikā, kad visi "par" un "pret" bija nolikti priekšā, rakstnieks pārvērtās "ar rūgtu žulti iebalzamētā literatūras mūmijā", ko apstrīdēt nedrīkstēja. Viņa dzīves traģēdija bija stūrgalvīgajā vēlmē būt par sociālu (un vēlāk – sociālistisku) rakstnieku, un varbūt tieši tāpēc pēdējām paaudzēm ir visai vāja nojausma par Andreja Upīša ieguldījumu latviešu literatūrā."

PAR AUTORU: Arnis Koroševskis (1990) – literatūrzinātnieks, literatūrkritiķis un muzeja speciālists. Monogrāfijas "Lielais noliedzējs" (2022) par Andreju Upīti autors. Kopš 2012. gada regulāri publicē recenzijas par jaunāko literatūru. Pavisam publicētas aptuveni 50 recenzijas dažādos interneta portālos ("Delfi", "Satori", "Ubi Sunt") un periodiskajos izdevumos ("Domuzīme", "Tīrraksts", "Latvju Teksti" un "Jaunā Gaita"). Ir vairāku literatūrzinātnisku rakstu autors. Zinātniski pētniecisko interešu lokā ir rakstnieka Andreja Upīša literārā darbība, par ko saņēmis Latvijas Zinātņu Akadēmijas Zentas Mauriņas balvu literatūrzinātnē (2016), Veronikas Strēlertes piemiņas balvu (2013), Kārļa Dziļlejas fonda godalgas (2012, 2013, 2015). Arnis Koroševskis ir Andreja Upīša memoriālā muzeja galvenais speciālists.

ATTĒLĀ: *ARNIS KOROŠEVSKIS. FOTO: DIDZIS GRODZS*

Spilgtākais darbs literatūrzinātnē Ieva Struka «Par skaisto un aplamo dzīvi»

Autors: **IEVA STRUKA**

Darba nosaukums: **“PAR SKAISTO UN APLAMO DZĪVI”**

Izdevniecība: **DIENAS GRĀMATA**

Redaktore: **GUNDEGA BLUMBERGA**

Dizains: **JĀNIS ESĪTIS**

ANOTĀCIJA: Ievas Strukas monogrāfija vēsta par latviešu rakstnieku, dramaturgu un gleznotāju Anšlavu Eglīti (1906–1993). Recenzents Kārlis Vērdiņš saka: "Par galveno monogrāfijas nopelnu uzskatu tās izlasīšanas gaitā rasto pārliecību, ka Eglīša popularitātes iemesli meklējami viņa ciešajā saistībā ar Latvijas 20. gadsimta vēsturi. Nācis no pazīstama, taču odioza rakstnieka ģimenes, sadarbojies ar sava laika pazīstamākajiem Latvijas mākslas un literatūras pārstāvjiem, Eglītis bija viens no retajiem latviešu rakstniekiem, kura pamatdarbs trimdā ASV ilgus gadus bija rakstniecība latviešu valodā".

PAR AUTORI: Ieva Struka (1974) ir teātra zinātniece un praktiķe. Pēc teātra zinātnes studijām Latvijas Universitātē (1992–1997) strādājusi Valmieras Drāmas teātrī (1996–2001) un Latvijas Nacionālajā teātrī (no 2004) kā literārās daļas vadītāja un padomniece repertuāra jautājumos, rūpējoties par mākslinieciski augstvērtīga un sabiedriski nozīmīga literārā materiāla aktualizēšanu un īpašu uzmanību pievēršot Latvijas un Baltijas autoru darbiem teātra repertuārā. Pētnieciskajā darbībā pievērsusies režisora Pētera Pēterona daiļrades izziņāšanai, publicējot monogrāfiju (2000) un sastādot atmiņu krājumu (2003). Veidojusi analītisku interviju grāmatu sadarbībā ar režisori Māru Ķimeli (2007). Uzrakstījusi Latvijas Nacionālā teātra vēsturi, kas balstīta arhīvu un dokumentu studijās (2009). Sakārtojusi un komentējusi dramaturga Gunāra Priedes Rakstus piecos sējumos (2013–2017), kuros ietvertas rakstnieka dienasgrāmatas, vēstules un lugas. Aktīvi iesaistījies sabiedriskajās norisēs, bijusi Latvijas Radošo Savienību padomes valdes priekšsēdētāja (2011–2013) un Latvijas Kultūras Ministrijas Teātra padomes locekle (no 2014).

ATTĒLĀ: IEVA STRUKA. FOTO: AGITA BĒRZIŅA

<https://lalgaba.lv/index.php/lv/lalgaba/par-lalgaba>

<https://lalgaba.lv/index.php/lv/nominacijas/2023-gads>

<https://lalgaba.lv/index.php/lv/laureati/2023-gads>

**INFORMĀCIJAS
IZGUVĒ**